

**Evaluatie van de
Wet werk en inkomen kunstenaars (Wwik)**
Onderzoeksrapport

Onderzoek verricht in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
door IVA beleidsonderzoek en advies

Teunis IJdens
Daniëlle de Laat-van Amelsfoort
Marcel Quanjel

Januari 2010

Inhoudsopgave

Voorwoord iv

1 Inleiding 1

- 1.1 Van Wik naar Wwik 1
- 1.2 Het evaluatieonderzoek 1
- 1.3 Indeling van het rapport en leeswijzer 2

2 Samenvatting en conclusie 3

- 2.1 Balans van de Wwik 3
- 2.2 Hoeveel kunstenaars maken gebruik van de Wwik? 4
- 2.3 Waarom vragen kunstenaars een Wwik-uitkering aan? 4
- 2.4 Hoe wordt voorkomen dat iemand ten onrechte een Wwik-uitkering krijgt? 5
- 2.5 Wat kost de Wwik? 5
- 2.6 Heeft het Wwik het beoogde effect? 6
- 2.7 Hoe bereikt de Wwik het beoogde effect? 7
- 2.8 Hoe wordt de Wwik uitgevoerd? 8
- 2.9 Presteert de Wwik beter dan de Wik? 10

3 Gebruik en kosten van de Wwik 12

- 3.1 Vraagstelling 12
- 3.2 Aantal kunstenaars en aantal uitkeringen 12
- 3.3 Samenstelling van de Wwik-populatie 13
- 3.4 Kosten van de Wwik 15

4 Doelbereiking en effectiviteit van de Wwik 17

- 4.1 Vraagstelling 17
- 4.2 Reden van beëindiging van de Wwik-uitkering 17
- 4.3 Het begrip renderende beroepspraktijk 18
- 4.3 Na de Wwik niet in de bijstand 19
- 4.4 Een renderende beroepspraktijk na de Wwik 19
- 4.5 Effectiviteit van de Wwik 21

5 Werking van de Wwik 23

- 5.1 Vraagstelling 23
- 5.2 Motieven om een Wwik-uitkering aan te vragen 23
- 5.3 Middelen om de voorkomen dat iemand ten onrechte een uitkering krijgt 25
- 5.4 Stimuleren om (weer) een renderende beroepspraktijk op te bouwen 27
- 5.5 Werking van de Wwik vergeleken met de Wik 28

6 Uitvoering van de Wwik 30

- 6.1 Vraagstelling 30
- 6.2 Uitvoering vanuit het perspectief van gemeenten en Kunstenaars&CO 30
- 6.3 Uitvoering vanuit het perspectief van kunstenaars 35
- 6.4 Verschillen tussen gemeenten in de uitvoering van de Wwik 37
- 6.5 Uitvoering van de Wwik vergeleken met de Wik 40

Geraadpleegde literatuur, documenten en websites 42

Bijlagen 43

Bijlage I. Startnotitie SZW voor de evaluatie van de Wwik

Bijlage II. Elementen Wwik en Wik

Bijlage III. Verantwoording telefonische kunstenaarsenquête

Bijlage IV. Verantwoording enquête gemeenten en interviews

Voorwoord

De Wet inkomensvoorziening kunstenaars (Wik) werd per 1 januari 2005 vervangen door de Wet werk en inkomen kunstenaars (Wwik). De Wwik wordt onder verantwoordelijkheid van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) uitgevoerd door 20 centrumgemeenten. Kunstenaars&CO is door de minister aangewezen als instelling die gemeenten adviseert omtrent het beroepsmatig kunstenaarschap van personen die een Wwik-uitkering aanvragen.

In de wet is bepaald dat de minister van SZW binnen vijf jaar na inwerkingtreding van de wet aan de Staten-Generaal een verslag zendt over de doeltreffendheid en de effecten van deze wet in de praktijk. Het ministerie van SZW heeft het IVA, het instituut voor beleidsonderzoek en advies van de Universiteit van Tilburg, opdracht gegeven om onderzoek te doen ten behoeve van de evaluatie van de Wwik. Het onderzoek is in periode van juni tot en met november 2009 uitgevoerd door een team van IVA-medewerkers: Teunis IJdens, Daniëlle de Laat - van Amelsfoort, Hans Mariën, Martijn Peters, Marcel Quanjel en Michiel Rovers.

Het IVA bedankt de leden van de begeleidende werkgroep voor alle kritische en stimulerende vragen en opmerkingen tijdens de uitvoering van het onderzoek en bij het concept eindrapport. De werkgroep bestond uit de volgende personen, in alfabetische volgorde, met vermelding van de organisatie namens welke ze zitting hadden in de werkgroep:

- Daniëlle Cozijnsen, ministerie van OCW;
- Bert Holvast, Federatie van Kunstenaarsverenigingen;
- Jo Houben, Kunstenaars&CO;
- Lydia Jongmans, Vereniging van Nederlandse Gemeenten;
- Erwin Latuheru, ministerie van SZW;
- Inger Minnesma, FNV Kiem;
- Robert Oosterhuis, ministerie van OCW;
- Richard van Velzen, ministerie van SZW (voorzitter);
- Marjo Vleeskens, centrumgemeenten (gemeente Rotterdam).

IVA beleidsonderzoek en advies

Prof. dr. Marc Vermeulen, directeur

1 Inleiding

1.1 Van Wik naar Wwik

De Wet werk en inkomen kunstenaars (Wwik) is op 1 januari 2005 in werking getreden en vervangt de Wet inkomensvoorziening kunstenaars (Wik) die in 1999 van kracht werd. De Wwik wordt onder verantwoordelijkheid van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) uitgevoerd door twintig centrumgemeenten. Bij de Wik waren dat nog 39 gemeenten. Kunstenaars&CO is wettelijk aangewezen als instelling die de centrumgemeenten adviseert met betrekking tot het beroepsmatig kunstenaarschap van personen die een Wwik-uitkering aanvragen. Kunstenaars&CO voert sinds 2003 tevens het flankerend beleid voor kunstenaars in de W(w)ik uit, in opdracht van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

In de Wwik is bepaald dat de wet vijf jaar na inwerkingtreding wordt geëvalueerd en dat de Staten-Generaal op de hoogte wordt gebracht van de effecten van de Wwik. Het ministerie van SZW heeft het IVA, instituut voor beleidsonderzoek en advies van de Universiteit van Tilburg, verzocht om onderzoek te doen ten behoeve van de evaluatie van de Wwik. De startnotitie Evaluatieonderzoek van de Wet werk en inkomen kunstenaars is opgenomen in bijlage I. De onderzoeksopdracht richt zich op het vaststellen van het feitelijk functioneren van de Wwik in het licht van de doelstellingen en beoogde werking. Een beoordeling van het bestaansrecht van de Wwik in het licht van huidige opvattingen over de inkomenspositie van kunstenaars behoorde *niet* tot de opdracht.

De Wwik heeft net als de Wik ten doel kunstenaars die onvoldoende middelen van bestaan hebben te ondersteunen bij het (weer) opbouwen van een renderende, al dan niet gemengde beroepspraktijk. De Wwik komt ook in andere opzichten overeen met de Wik, maar legt een grotere nadruk op de eigen verantwoordelijkheid van de kunstenaar om gaandeweg meer eigen inkomsten te verwerven. Het activeringselement is sterker aanwezig. Naast de mogelijkheid om bij te verdienen tot 125 procent van de bijstandsnorm, de beperking van de uitkeringsduur tot maximaal 48 maanden (uit te smeren over maximaal tien jaar) en het flankerend beleid – deze elementen waren al in de Wik aanwezig –, wordt in de Wwik ook de eis gesteld dat de kunstenaar telkens méér eigen inkomsten moet verwerven, oplopend van tenminste € 2.800 bruto na het eerste jaar tot tenminste € 6.000 na het derde jaar (op jaarbasis). Bovendien kunnen kunstenaars in de Wwik als zij dat wensen naast het landelijke flankerend beleid tevens gebruik maken van extra voorzieningen van de gemeente ter bevordering van arbeidsinschakeling. Voor een overzicht van de elementen van de Wwik en Wik verwijzen we naar bijlage II.

1.2 Het evaluatieonderzoek

Het evaluatieonderzoek van de Wwik sluit aan bij het evaluatieonderzoek naar de Wik in 2002 en bij de nulmeting voor de evaluatie van de Wwik in 2005.¹ De Wwik wordt net als bij de evaluatie van de Wik in 2002 zowel vanuit het perspectief van de uitvoering (door centrumgemeenten en Kunstenaars&CO) bekeken als vanuit het perspectief van kunstenaars die een uitkering ontvangen of inmiddels uit de Wwik zijn. Voor wat de kunstenaars betreft had de evaluatie van de Wik in 2002 betrekking op de populatie die in 1999 en/of 2000 een uitkering ontving en de nulmeting in 2005 op kunstenaars die de uitkering in 2003 beëindigden. De huidige evaluatie van de Wwik heeft betrekking op kunstenaars die in 2007 en/of 2008 een uitkering kregen.

1. Van der Aalst & IJdens (2002). *De evaluatie van de Wet inkomensvoorziening kunstenaars (WIK)*; IJdens & Vloet (2006). *Nulmeting voor de evaluatie van de Wet werk en inkomen kunstenaars (Wwik)*.

Het evaluatieonderzoek was gericht op vijf hoofdvragen:

1. hoeveel kunstenaars maken gebruik van de Wwik?
2. wat kost de Wwik?
3. heeft de Wwik het beoogde effect?
4. hoe werkt de Wwik: via welke elementen worden doelgroep en beoogd effect bereikt?
5. hoe wordt de Wwik uitgevoerd, welke knelpunten doen zich in de uitvoering voor?

Bij iedere hoofdvraag is tevens, voor zover mogelijk, nagegaan of de Wwik beter presteert dan de Wik. Met de vervanging van de Wik door de Wwik werd immers beoogd om de uitvoering te vereenvoudigen en de effectiviteit van de regeling te vergroten. De evaluatie van de Wwik houdt in de kern dus een vergelijking in tussen de Wwik en de Wik.

Evaluatievragen worden telkens waar dat relevant is beantwoord vanuit het perspectief van kunstenaars die gebruik maken en maakten van de Wwik en van de gemeenten en Kunstenaars&CO die de wet uitvoeren.

Voor het onderzoek is een analyse uitgevoerd op de Bijstandsuitkeringstatistiek van het CBS – waarin ook gegevens over de Wik en Wwik zijn opgenomen – om vast te stellen hoeveel kunstenaars na de Wwik in de bijstand terechtkwamen. Voor informatie over het aantal kunstenaars dat jaarlijks gebruik maakt van de W(w)ik en over de samenstelling van de Wwik-populatie naar onder meer leeftijd en vakgebied is gebruik gemaakt van het Wwik-bestand van het Inlichtingenbureau en van het bestand van beroepsmatigheidsonderzoeken van Kunstenaars&CO. Verder zijn gegevens verzameld door middel van een telefonische enquête onder bijna 600 kunstenaars die in 2007 en/of 2008 gedurende korte of langere tijd gebruik maakten van de Wwik, een schriftelijke enquête onder de centrumgemeenten die de Wwik uitvoeren, alsmede interviews met ambtenaren van vijf centrumgemeenten en met de directie en andere leidinggevenden van Kunstenaars&CO. Verantwoording van de enquêtes en interviews is opgenomen in bijlagen III en IV. Daarnaast zijn beleidsdocumenten bestudeerd en is gebruik gemaakt van andere beschikbare statistische gegevens.

1.3 Indeling van het rapport en leeswijzer

In het volgend samenvattende hoofdstuk worden conclusies van het onderzoek met betrekking tot de hoofdvragen en de vergelijking tussen Wwik en Wik weergegeven. De lezer krijgt op basis van deze samenvatting, die als afzonderlijk stuk te lezen is, een goed beeld van het doel, de aanpak en de resultaten van het evaluatieonderzoek.

De hoofdvragen naar gebruik en kosten, doelbereiking en effectiviteit, werking en uitvoering van de Wwik bepalen de verdere indeling van het rapport:

- gebruik en kosten van de Wwik komen aan de orde in hoofdstuk 3;
- doelbereiking en effectiviteit van de Wwik in hoofdstuk 4;
- de werking van de Wwik in hoofdstuk 5;
- en de uitvoering van de Wwik in hoofdstuk 6.

Om de leesbaarheid te bevorderen zijn persoonsaanduidingen in de mannelijke vorm (hij, hem, zijn) in dit rapport ook op vrouwen van toepassing (zij, haar) tenzij uitdrukkelijk anders wordt vermeld.

2 Samenvatting en conclusie

2.1 Balans van de Wwik

2.1.1 Doelstelling en doelbereiking

In de startnotitie van het ministerie van SZW voor het evaluatieonderzoek van de Wet werk en inkomen kunstenaars is het doel van de Wwik als volgt verwoord.

De Wwik had als doel kunstenaars te ondersteunen bij de opbouw van een renderende beroepspraktijk als kunstenaar, dan wel hen in staat te stellen een tijdelijke terugval in inkomsten op te vangen. In het verlengde van deze doelstelling had de Wik ook als doel om te voorkomen dat een beroepsmatig kunstenaar een beroep moet doen op de bijstand. Ook in de Wwik blijven deze doelstellingen gehandhaafd.

Of de Wwik zijn doel bereikt is afgemeten aan twee criteria: ten eerste het percentage kunstenaars dat na beëindiging van de Wwik terugvalt op de bijstand; ten tweede het percentage kunstenaars dat na de Wwik een renderende, al dan niet gemengde beroepspraktijk heeft in termen van de wet. De Wwik is op deze beide doelbereikingscriteria te vergelijken met de Wik.

De Wwik voldoet in hoge mate aan beide criteria. Van de kunstenaars die de Wwik in 2007 beëindigden zat een half tot anderhalf jaar later niet meer dan 6 procent in de bijstand, tegen 22 procent van de kunstenaars die de Wik in 2003 beëindigden. Van de personen die na beëindiging van de Wwik actief blijven als kunstenaar en niet in de bijstand komen heeft ruim 80 procent anderhalf tot tweeënhalf jaar later een renderende, al dan niet gemengde beroepspraktijk in termen van de wet: zij zijn actief als kunstenaar, niet afhankelijk van de bijstand en kunnen naar eigen zeggen rondkomen van inkomsten uit werk op, gerelateerd aan en/of buiten hun vakgebied. Dit gold voor 70 procent van de kunstenaars die de Wik beëindigden.

2.1.2 Werking van de Wwik

De Wwik onderscheidt zich qua beoogde werking van de Wik door een sterkere nadruk op het activeringselement en de eigen verantwoordelijkheid van de kunstenaar. De kunstenaar wordt gestimuleerd om gaandeweg meer eigen inkomsten te verwerven en uitkeringsonafhankelijk te worden. De progressieve inkomenseis is het belangrijkste middel daartoe: kunstenaars in de Wwik moeten jaarlijks meer eigen inkomsten verwerven om het recht op uitkering te behouden, totdat zij de uitkering niet meer nodig hebben.

De progressie-eis heeft de beoogde werking. Ruim 70 procent van de kunstenaars, vrijwel alle centrumgemeenten en Kunstenaars&CO vinden de progressie-eis een belangrijke stimulans om binnen de beperkte termijn uitkeringsonafhankelijk te worden. De meeste kunstenaars kunnen naar eigen zeggen gemakkelijk aan deze eis voldoen, vooral doordat hun inkomsten uit werk op het vakgebied en daaraan gerelateerd werk toenemen. Jongere kunstenaars kunnen gemakkelijker aan de progressie-eis voldoen dan oudere kunstenaars.

2.1.3 Uitvoering van de Wwik

Kunstenaars, centrumgemeenten en Kunstenaars&CO zijn over het algemeen tevreden over de uitvoerbaarheid en de uitvoering van de Wwik. De deskundigheid en betrokkenheid van gemeentelijke uitvoerders en van Kunstenaars&CO wordt hoog gewaardeerd door kunstenaars. Gemeenten en Kunstenaars&CO geven aan dat hun onderlinge samenwerking bij

de uitvoering van de Wwik behoorlijk verbeterd is vergeleken met de Wik. Dat neemt niet weg dat kunstenaars, gemeenten en Kunstenaars&CO ieder vanuit hun eigen perspectief wensen kunnen hebben ten aanzien van bepaalde uitvoeringsaspecten. Zo is een deel van de kunstenaars en van de centrumgemeenten niet overtuigd van de noodzaak van het wettelijk verplichte beroepsmatigheidsonderzoek voor kunstenaars met een erkende kunstvakopleiding, terwijl Kunstenaars&CO deze toets om diverse redenen wil handhaven. De beoogde vermindering van administratieve belasting die de Wwik met zich meebrengt is niet gerealiseerd.

2.2 Hoeveel kunstenaars maken gebruik van de Wwik?

2.2.1 Aantal kunstenaars

Sinds 1999 zijn volgens gegevens van het Inlichtingenbureau in totaal bijna 14.000 kunstenaars toegelaten tot de Wik en Wwik. Het aantal kunstenaars dat in de loop van het jaar een uitkering ontving, was met ruim 5.200 het hoogst in 2000 en 2001 en daalde daarna tot bijna 3.900 in 2004. Met de invoering van de Wwik in 2005 nam het aantal kunstenaars met een uitkering weer toe tot bijna 4.400. Daarvan ontvingen ruim 1.300 in dat jaar voor het eerst een uitkering. Het aantal kunstenaars dat in de loop van het jaar een uitkering ontving, nam na 2005 af tot bijna 3.700 in 2008.

2.2.2 Samenstelling van de Wwik-populatie

Beeldend kunstenaars maken met 40 procent het grootste deel uit van de Wwik-populatie in 2007/2008, gevolgd door vormgevers (26 procent), musici (20 procent) en beoefenaren van theater en dans (10 procent). De rest (5 procent) bestaat vooral uit fotografen en filmmakers.

De Wwik-populatie in 2007 en 2008 bestaat voor 40 procent uit twintigers, 37 procent dertigers, 13 procent veertigers en 9 procent vijftigplussers. De populatie kunstenaars in de W(w)ik is na de eerste jaren van de Wik behoorlijk verjongd. Gemeten naar de nieuwe instroom is de W(w)ik sinds 2004 vooral een regeling voor jonge kunstenaars (twintigers) en dus vooral voor academieverlaters geworden. Het aandeel van twintigers in de instroom nam toe van 40 procent in 1999 tot bijna 70 procent in de jaren vanaf 2004. Het aandeel van dertigers en veertigers daalde van respectievelijk circa 30 en ruim 20 procent in 1999/2000 naar 17 en bijna 9 procent in 2007/2008. Het aandeel van vijftigplussers in de nieuwe instroom nam iets af, van ongeveer 6 naar 5 procent.

2.3 Waarom vragen kunstenaars een Wwik-uitkering aan?

2.3.1 Afweging tussen Wwik of bijstand

Voor kunstenaars is de Wwik een alternatief voor de bijstand. Een kunstenaar die gezien zijn inkomen in aanmerking komt voor de bijstand, kan kiezen tussen de Wwik en de Wet Werk en Bijstand (Wwb). Volgens gemeenten en kunstenaars is de Wwik een aantrekkelijk alternatief. Bijna 90 procent van de kunstenaars die gebruik maken of maakten van de Wwik vindt het een goede regeling en slechts weinig kunstenaars hebben serieus overwogen om in plaats van Wwik een bijstandsuitkering aan te vragen of hadden achteraf toch liever bijstand aangevraagd.

Belangrijkste pluspunten van de Wwik in vergelijking met de bijstand zijn volgens kunstenaars dat de wet de mogelijkheid biedt om in vrijheid aan je ontwikkeling als kunstenaar te werken, dat er geen verplichting is om naar ander werk te solliciteren en dat de wet ruime bijverdiensten mogelijk maakt in aanvulling op de uitkering. De meeste kunstenaars vinden het niet bezwaarlijk dat de Wwik-uitkering een stuk lager is dan de bijstandsuitkering en dat

de uitkeringsduur beperkt is. Kunstenaars laten zich ook niet afschrikken door de progressieve inkomenseis.

Kunstenaars die (tijdelijk) onvoldoende inkomsten hebben uit hun beroep of bedrijf zouden eventueel ook in aanmerking kunnen komen voor een uitkering krachtens het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz). De eisen die de regeling stelt aan de levensvatbaarheid van het bedrijf en de korte periode waarin het bedrijf (weer) winstgevend moet worden, maken de Bbz onhaalbaar voor kunstenaars die een beroep moeten doen op de Wwb of de Wwik.

2.4 Hoe wordt voorkomen dat iemand ten onrechte een Wwik-uitkering krijgt?

2.4.1 Inkomenstoets en beroepsmatigheidstoets bij eerste aanvraag

De centrumgemeente toetst of iemand die een Wwik-uitkering aanvraagt op grond van zijn inkomenssituatie daarvoor in aanmerking komt. Kunstenaars&CO adviseert de gemeente of de aanvrager het beroep van scheppend, uitvoerend of toegepast werkend kunstenaar uitoefent in de zin van de wet. Beide elementen van de toelatingstoets (inkomen en beroepsmatigheid) functioneren volgens centrumgemeenten, Kunstenaars&CO en kunstenaars over het algemeen naar behoren. Het zal zelden voorkomen dat iemand ten onrechte een Wwik-uitkering misloopt of ontvangt. De onafhankelijke Stichting Toezicht Beroepsmatigheidsonderzoek (STB), die toeziet op de advisering door Kunstenaars&CO, stelde in haar jaarverslag over 2008 vast dat Kunstenaars&CO deze taak naar behoren uitvoert.

2.4.2 Hertoetsing van inkomen en beroepsmatigheid

Zolang een kunstenaar een Wwik-uitkering ontvangt wordt geregeld, tenminste een maal per jaar, door de gemeente getoetst of hij nog aan de bijstandseis en aan de progressie-eis voldoet. Kunstenaars&CO toetst of de uitkeringsgerechtigde nog beroepskunstenaar is in de zin van de wet en brengt daarover advies uit aan de gemeente. Eisen en procedures zijn duidelijk voor kunstenaars en centrumgemeenten.

2.5 Wat kost de Wwik?

2.5.1 Kosten van de Wwik

De totale kosten van de Wwik daalden met het aantal uitkeringen en het aantal kunstenaars dat er gebruik van maakte van bijna 33 miljoen euro in 2005 tot bijna 23 miljoen in 2008. De uitkeringslasten (afhankelijk van het aantal uitkeringen en de hoogte van de uitkeringen) vormen ongeveer 83 procent van de totale kosten, de uitvoeringskosten ongeveer 17 procent. Uitvoeringskosten zijn te verdelen in uitvoeringskosten van gemeenten (10 procent) en de kosten van de beroepsmatigheidsonderzoeken door Kunstenaars&CO (7 procent). In paragraaf 2.9 worden kosten van de Wwik vergeleken met die van de Wik.

2.5.2 Kosten van de Wwik vergeleken met kosten van de Wwb

Bij de invoering van de Wik is bepaald dat deze budgettair neutraal zou zijn ten opzichte van de Algemene bijstandswet (Abw), nu de Wet werk en bijstand (Wwb). De uitkering bedraagt ongeveer 70 procent van de bijstandsuitkering. De overige 30 procent is na aftrek van de uitvoeringskosten van de wet beschikbaar voor het flankerend beleid (via het ministerie van OCW).

Verschillen in systematiek van uitvoering en de toerekening en verantwoording van kosten van Wwik en Wwb staan een nauwkeurige cijfermatige vergelijking in de weg. De uitvoeringskosten van de Wwik zijn in verhouding per definitie hoger dan de uitvoeringskosten van de Wwb, omdat de bijstandsuitkering hoger is dan de Wwik-uitkering. De kosten van de uit-

voering van onderdelen die de Wwik gemeen heeft met de Wwb zijn daardoor per definitie hoger. Ten tweede brengt de Wwik naast reguliere onderdelen van de uitvoering extra kosten met zich mee door de wettelijke advisering omtrent de beroepsmatigheid van aanvragers en de toetsing van de inkomensprogressie.

2.6 Heeft de Wwik het beoogde effect?

2.6.1 Reden van beëindiging van de Wwik-uitkering

Twee derde van de kunstenaars die uit de Wwik zijn, heeft zelf om beëindiging van de uitkering verzocht, bij een derde gebeurde dat op initiatief van de gemeente. Als de gemeente het initiatief neemt, gebeurt dat in de meeste gevallen omdat de maximale uitkeringsduur is verstreken. Als de kunstenaar verzoekt om beëindiging van de uitkering is de reden meestal dat diens inkomen boven de bijstandsnorm komt. Twintigers en dertigers vragen meestal zelf om beëindiging van hun uitkering, omdat ze die niet meer nodig hebben, terwijl de uitkering van veertigers en vijftigplussers meestal door de gemeente wordt beëindigd, vanwege het verstrijken van de maximale uitkeringsduur.

2.6.2 Na de Wwik niet afhankelijk van bijstand

Het succes van de Wwik is in de eerste plaats af te meten aan het percentage kunstenaars dat na beëindiging van de uitkering een uitkeringsonafhankelijke beroepspraktijk heeft. Van de kunstenaars die de Wwik in 2007 beëindigden, zat 94 procent in juni 2008 (een half tot anderhalf jaar later) *niet* in de bijstand. Het aandeel van kunstenaars dat na de Wwik in de bijstand komt, loopt op met de leeftijd: van slechts 1 procent van de twintigers tot 22 procent van de vijftigplussers. Gescheiden personen vallen na de Wwik vaker op de bijstand terug (18 procent) dan niet gescheiden alleenstaanden en gehuwden (4 procent).

Na de Wwik vallen minder personen terug op de bijstand dan na de Wik. Het percentage daalde van 22 procent (uitstroom Wik 2003, peilmaand juni 2004) naar 6 procent (uitstroom Wwik 2007, peilmaand juni 2008).

2.6.3 Na de Wwik een renderende beroepspraktijk

Bijna driekwart (74 procent) van de kunstenaars die in 2007 en/of 2008 in de Wwik zaten heeft na beëindiging van de uitkering een renderende *gemengde* beroepspraktijk volgens de omschrijving in de wet: zij zijn actief als kunstenaar, niet afhankelijk van de bijstand en kunnen naar eigen zeggen rondkomen van inkomsten uit werk op, gerelateerd aan en/of buiten het vakgebied. Slechts één op de honderd kunstenaars houdt na beëindiging van de Wwik definitief op met het beroep. De meeste kunstenaars leggen de lat echter hoger als het om de definitie van een renderende beroepspraktijk gaat: 85 procent van hen verstaat daar onder dat je als kunstenaar kunt rondkomen van werk op het vakgebied en eventueel daaraan gerelateerd werk. Ander werk hoort daar dus niet bij. Als dit criterium wordt aangelegd (kunnen rondkomen van werk op het vakgebied of van werk op het vakgebied plus daaraan gerelateerd werk) is de Wwik in 62 procent van de gevallen succesvol. Het meest strikte criterium (kunnen rondkomen van werk op het vakgebied) wordt door 60 procent van de kunstenaars onderschreven. Als het succes van de Wwik aan dit strikte criterium wordt afgemeten, heeft de wet in ongeveer de helft van de gevallen het beoogde effect.

Jonge kunstenaars staan er na de Wwik over het algemeen beter voor dan oudere kunstenaars. Jongere kunstenaars zijn na de Wwik vaker uitkeringsonafhankelijk dan oudere kunstenaars en hebben vaker een renderende beroepspraktijk.

Na de Wwik hebben meer kunstenaars een renderende beroepspraktijk dan na de Wik. Van de kunstenaars die in 2003 uit de Wik gingen, kon 70 procent rondkomen van een gemengde beroepspraktijk (inkomen uit werk op, gerelateerd aan en/of buiten het vakgebied), na de

Wwik is dat 83 procent.² Het verschil blijft als de lat hoger gelegd wordt: het percentage kunstenaars dat na beëindiging van de uitkering kan rondkomen van werk op het vakgebied, eventueel met daaraan gerelateerd werk, is gestegen van 58 procent (na de Wik) naar 67 procent (na de Wwik) en het percentage kunstenaars dat kan rondkomen van werk op het vakgebied van 44 naar 55 procent.

2.7 Hoe bereikt de Wwik het beoogde effect?

2.7.1 Ruimte bieden en stimuleren

De Wwik wordt geacht op twee manieren bij te dragen aan de opbouw van een renderende beroepspraktijk: enerzijds door kunstenaars vrij te stellen van sollicitatieplicht en ruimte te geven om naast de uitkering bij te verdienen; anderzijds door kunstenaars via de beperkte gebruiksduur van de Wwik, de lage uitkering (70 procent van de bijstand) en de progressieve inkomenseis ook te prikkelen om telkens meer eigen inkomsten te verwerven en zo binnen de gestelde termijn een zelfstandig bestaan op te bouwen. Daarnaast wordt – als de kunstenaar dat wenst – extra steun geboden via het flankerend beleid (door Kunstenaars&CO) en maatregelen van de gemeenten ter bevordering van de arbeidsinschakeling.

De meeste kunstenaars (ruim 90 procent) waarderen vooral de vrijstelling van sollicitatie en de mogelijkheid tot bijverdienen. Velen (70 procent tot ruim driekwart) staan ook positief tegenover de progressieve inkomenseis, de beperkte gebruiksduur en de lagere uitkering. De meeste geënquêteerde kunstenaars en nagenoeg alle centrumgemeenten zien de beperkte gebruiksduur en de lagere uitkering als stimulans om eigen inkomsten te verwerven en (weer) een renderende beroepspraktijk op te bouwen.

2.7.2 De progressieve inkomenseis

De progressieve inkomenseis verdient apart aandacht als het belangrijkste nieuwe werkingselement in de Wwik. Om de uitkering te behouden moet een kunstenaar na ieder jaar dat hij in de Wwik zit meer inkomsten hebben, oplopend van tenminste € 2.800 bruto na het eerste jaar tot tenminste € 6.000 na het derde jaar (op jaarbasis). Alle inkomsten tellen mee, niet alleen eigen inkomsten uit kunst en uit ander werk maar – indien gehuwd of samenwonend – ook inkomsten van de partner. De progressie-eis is niet bedoeld om een hogere drempel op te werpen voor de Wwik, maar als stimulans om meer inkomsten te verwerven zodat men na afloop van de Wwik op eigen benen kan staan, aldus de staatssecretaris van SZW in november 2004 in een brief aan de Tweede Kamer.³

Ruim 70 procent van de kunstenaars, op één na alle centrumgemeenten en Kunstenaars&CO vinden de progressie-eis belangrijk als stimulans om binnen de beperkte termijn van de Wwik uitkeringsonafhankelijk te worden. De meeste kunstenaars kunnen naar eigen zeggen gemakkelijk aan de progressieve inkomenseis voldoen, vooral doordat hun inkomsten uit werk op het vakgebied en daaraan gerelateerd werk toenemen. Hoe makkelijker men aan de progressie-eis voldoet, des te vaker men zelf om beëindiging van de uitkering verzoekt. Ruim een vijfde van de kunstenaars kan naar eigen zeggen niet gemakkelijk aan de progressieve inkomenseis voldoen: dat zijn vooral oudere kunstenaars. Zij lopen het risico de Wwik vroeger of later te moeten beëindigen zonder uitzicht op een renderende beroepspraktijk.

Centrumgemeenten, Kunstenaars&CO en kunstenaars zelf wijzen wel op het risico dat investeren in de beroepspraktijk ertoe kan leiden dat men niet aan de progressieve inkomenseis voldoet. De progressie-eis heeft betrekking op het netto inkomen na aftrek van beroepskosten. Wie hoge kosten maakt met het oog op zijn artistieke ontwikkeling kan netto

² Deze vergelijking heeft alleen betrekking op kunstenaars die na de Wik (uitstroom 2003) en Wwik (uitstroom 2007 of 2008) niet in de bijstand kwamen en ook niet met het beroep zijn gestopt.

³ Tweede Kamer, vergaderjaar 2004–2005, 29 574, nr. 16 2.

een te laag inkomen overhouden. In die gevallen kan de progressie-eis de ontwikkeling van de beroepspraktijk belemmeren en juist averechts werken.

2.7.3 *Flankerend beleid en voorzieningen ter bevordering van arbeidsinschakeling*

Bijna de helft van de kunstenaars die in 2007/2008 in de Wwik zaten heeft gebruik gemaakt van het flankerend beleid. Van die deelnemers vindt 55 procent het flankerend beleid heel belangrijk en een kwart tamelijk belangrijk als extra ondersteuning bij het opbouwen van een renderende beroepspraktijk, een vijfde niet zo of helemaal niet belangrijk. De evaluatie van het effect van deelname aan het flankerend beleid valt buiten het bestek van dit evaluatieonderzoek naar de Wwik.⁴

Kunstenaars in de Wwik kunnen vrijwillig gebruik maken van gemeentelijke voorzieningen ter bevordering van arbeidsinschakeling. Dat gemeenten kunnen helpen om meer inkomsten uit ander werk te verwerven, wordt door de meeste kunstenaars (60 procent) *niet* als belangrijk pluspunt van de Wwik gezien.

2.8 **Hoe wordt de Wwik uitgevoerd?**

2.8.1 *Algemeen oordeel over de uitvoering van de Wwik*

Kunstenaars, gemeenten en Kunstenaars&CO zijn over het algemeen tevreden over de uitvoering van de Wwik. Bijna 60 procent van de kunstenaars vindt dat de Wwik goed wordt uitgevoerd door de gemeente en 25 procent redelijk. De behandeling van de aanvraag in het algemeen, de houding van de betrokken ambtenaar, het beroepsmatigheidsonderzoek bij de eerste aanvraag en de vaststelling van de definitieve uitkering (verrekening van eigen inkomsten) worden redelijk tot goed beoordeeld door ruim 80 procent van de kunstenaars. De deskundigheid van de betrokken ambtenaar scoort bijna even hoog.

Kunstenaars zijn iets minder tevreden over de jaarlijkse hertoetsing van de beroepsmatigheid, over de ruimhartigheid waarmee regels worden toegepast en over de informatievoorziening door de gemeente. Ze beoordelen activerende maatregelen van de gemeente het minst positief. Gemeenten hebben zelf vooral moeite met de duur van de aanvraagprocedure en zetten vraagtekens bij de noodzaak van het beroepsmatigheidsadvies bij afgestudeerden van een erkende kunstvakopleiding.

In het volgende besteden we kort aandacht aan punten waarop de uitvoering minder goed scoort of vragen oproept.

2.8.2 *Administratieve lasten en rompslomp*

Veel kunstenaars en gemeenten vinden de administratieve lasten die de Wwik met zich meebrengt bezwaarlijk. Administratieve rompslomp in verband met de verrekening van eigen inkomsten is voor ruim 60 procent van de kunstenaars een zwaarwegend nadeel van de Wwik.

2.8.3 *Afhandelingssnelheid*

Bijna een kwart van de kunstenaars vindt dat de behandeling van de aanvraag te lang duurt. Uit de enquête onder centrumgemeenten blijkt dat verreweg de meeste aanvragen worden afgehandeld binnen de wettelijke termijn van acht weken. Als het langer duurt komt dat volgens gemeenten vooral door piekmomenten wanneer academieverlaters een uitkering aanvragen. Kunstenaars&CO geeft aan dat de lange afhandelingstermijn niet zo zeer door de

⁴ Het evaluatieonderzoek naar het flankerend beleid wordt uitgevoerd door Bureau Driessen.

hoeveelheid aanvragen wordt veroorzaakt, maar door de kwaliteit van de informatie die kunstenaars aanleveren.

2.8.4 Beroepsmatigheidsonderzoek academieverlaters

Gemeenten zijn over het algemeen tevreden over de inhoudelijke kwaliteit van het beroepsmatigheidsadvies door Kunstenaars&CO. De afhandelingstermijn kan volgens gemeenten bekort worden als academieverlaters met een erkende kunstvakopleiding zonder individueel beroepsmatigheidsadvies worden toegelaten. Kunstenaars&CO hecht sterk aan de beroepsmatigheidstoets voor academieverlaters, vooral omdat het op die manier direct in contact komt met de kunstenaar en zicht krijgt op diens mogelijkheden.

2.8.5 Ruimhartigheid en rechtmatigheid

Volgens twee derde van de kunstenaars past de gemeente de regels van de Wwik (redelijk) ruimhartig – binnen de wettelijke bepalingen - toe, volgens ruim een kwart niet en de rest (een tiende) heeft hier geen oordeel over. Driekwart van de kunstenaars vindt dat de gemeente het onderzoek naar de progressie van het inkomen en de rechtmatigheid van de uitkering redelijk tot goed uitvoert en ruim 80 procent is ook tevreden over vaststelling van de definitieve uitkering. Ongeveer een kwart van de kunstenaars heeft wel eens een meningsverschil met de centrumgemeente (of Kunstenaars&CO) gehad over uitvoeringsaspecten van de Wwik. Het betreft dan onder meer de verrekening van eigen inkomsten, de erkenning van de opleiding of het onderzoek naar de progressie van het inkomen. Het rechtmatigheidsonderzoek geeft het minst aanleiding tot meningsverschillen.

2.8.6 Gemeentelijk activeringsbeleid en landelijk flankerend beleid

Driekwart van de kunstenaars zegt dat de gemeente geen extra ondersteuning aanbiedt naast de uitkering en niet meer dan de helft van de centrumgemeenten wijst kunstenaars naar eigen zeggen actief op de gebruiksmogelijkheden van re-integratiegelden. Volgens kunstenaars en centrumgemeenten is er ook niet of nauwelijks sprake van afstemming tussen het flankerend beleid en activerend beleid op gemeentelijk niveau. Kunstenaars die gebruik maakten van het flankerend beleid én zeggen dat hun gemeente naast de uitkering ook andere ondersteuning aanbiedt, vinden dat Kunstenaars&CO meer doet, een gevarieerder aanbod heeft en zich meer richt op de ontwikkeling van het kunstenaarschap dan het activeringsbeleid van de gemeente.

2.8.7 Verschillen tussen gemeenten in de wijze waarop ze de Wwik uitvoeren

Tussen gemeenten bestaan soms aanzienlijke verschillen in de wijze waarop de Wwik wordt uitgevoerd. Sommige gemeenten voeren de Wwik volgens meer dan 70 procent van 'hun' kunstenaars redelijk tot goed uit, terwijl in andere gemeenten minder dan de helft van de kunstenaars daar zo over denkt. De grootste verschillen, zoals die tot uiting komen in het oordeel van kunstenaars, betreffen de snelheid waarmee de aanvraag wordt behandeld, de ruimhartigheid waarmee regels worden toegepast en de inzet van activerende maatregelen.

Een belangrijk beleidsmatig verschil tussen gemeenten in de uitvoering van de Wwik met het oog op de wetsevaluatie betreft de relatie tussen de Wwik en de Wwb. Gemeenten bevestigen in interviews desgevraagd dat het bij de huidige financiering van de Wwik en Wwb financieel gunstiger is om iemand in de Wwik te hebben dan in de bijstand. Er zijn drie gemeenten die bijstandsgerechtigden die nog niet aan de beroepsmatigheidseisen voldoen maar op grond van hun beroep in aanmerking kunnen komen voor de Wwik, een traject aanbieden waardoor ze daar na verloop van tijd misschien wel aan gaan voldoen. Deze maatregel wordt informeel 'pre-Wwik' genoemd.

2.9 Presteert de Wwik beter dan de Wik?

2.9.1 Toegankelijkheid en toelating

Kunstenars (uit de Wwik) zijn in 2009 even positief over de belangrijkste voordelen van de Wwik – geen sollicitatieplicht en de mogelijkheid om bij te verdienen – als kunstenaars (uit de Wik) in 2005. Er zijn in 2009 weliswaar minder kunstenaars die wisten dat ze in plaats van Wwik ook bijstand hadden kunnen aanvragen (64 tegen 75 procent), maar van degenen die dat wel wisten, heeft net als in 2005 (ruim) 85 procent er achteraf geen spijt van dat hij voor de W(w)ik in plaats van de bijstand heeft gekozen.

Dat de gemeente extra steun kan bieden via re-integratiemiddelen heeft de Wwik voor kunstenaars niet aantrekkelijker gemaakt dan de Wik. De progressieve inkomenseis, het enige punt waardoor de Wwik onaantrekkelijker zou kunnen zijn geworden dan de Wik, heeft kunstenaars niet afgeschrikt. De progressie-eis was ook niet bedoeld om de drempel voor de Wwik te verhogen. De beperking van het aantal centrumgemeenten heeft de Wwik evenmin minder toegankelijk gemaakt. Kunstenaars weten hun weg naar de centrumgemeenten te vinden, ook vanuit woongemeenten die geen centrumgemeente zijn en weinig aan informatievoorziening over de Wwik doen.

De Wwik is ten slotte ook niet moeilijker of gemakkelijker toegankelijk geworden door verandering van de toelatingscriteria. Toelatingseisen met betrekking tot het inkomen (inkomsttoets door gemeente) en beroepsmatig kunstenaarschap (beroepsmatigheidsonderzoek door Kunstenaar&CO) zijn voor de Wwik sinds 2005 niet anders dan voor de Wik tot en met 2004.

2.9.2 Kosten

De uitkeringslasten van de Wik bedroegen in 2004 54 miljoen euro, die van de Wwik in 2008 bijna 23 miljoen. Deze sterke afname berust op de daling van het aantal uitkeringen. De uitvoeringskosten van de Wik daalden volgens jaarverslagen van het ministerie van SZW van 7,4 miljoen in 2000 naar 5,5 miljoen in 2004, uitvoeringskosten van de Wwik van 5,7 miljoen in 2005 naar 4,7 miljoen in 2008.

2.9.3 Doelbereiking en effectiviteit

Gemeten naar de doelbereikingscriteria 'uitkeringsonafhankelijkheid' en 'een renderende beroepspraktijk na beëindiging van de uitkering' is de Wwik succesvoller dan de Wik. Na de Wwik vallen veel minder personen (6 procent) terug op de bijstand dan na de Wik (22 procent). Het percentage kunstenaars dat na de Wwik kan rondkomen van een gemengde beroepspraktijk zoals die in de wet is omschreven ligt ook ruim 10 procent hoger dan na de Wik.

Dit verschil is als bruto effect van de Wwik (vergeleken met de Wik) te beschouwen. Het verschil kan mede door andere factoren worden veroorzaakt. Een daarvan is de verjonging van de populatie kunstenaars die van de W(w)ik gebruik maakt. Jonge kunstenaars (academieverlaters) zitten doorgaans korter in de W(w)ik dan oudere kunstenaars en komen na de W(w)ik niet zo vaak in de bijstand. Nadere analyse over de terugval op de bijstand wijst echter uit dat die onder alle leeftijdsgroepen is gedaald en dus niet alleen op de verjonging van de populatie berust. Het is wel zo dat het verschil relatief verreweg het grootst is onder jongeren. De Wwik lijkt voor jongere kunstenaars dus effectiever te zijn dan voor oudere. De economische conjunctuur, die tussen 2004 en 2008 verbeterde, kan eveneens van invloed zijn geweest op de daling van het percentage kunstenaars dat na de Wwik terugviel op de bijstand. Die invloed is niet goed te meten op basis van beschikbare gegevens.

De betekenis van de Wwik is naast het percentage uitkeringsonafhankelijke kunstenaars met een renderende beroepspraktijk na beëindiging van de uitkering ook af te meten aan het positieve oordeel van centrumgemeenten, Kunstenaars&CO en kunstenaars over de

werking van de Wwik in vergelijking met de Wik. De Wwik heeft meer het karakter gekregen van een stimuleringsregeling en is minder (alleen) een inkomensvoorziening dan de Wik.

2.9.4 Progressieve inkomenseis en activerend beleid

De progressieve inkomenseis en de mogelijkheid om gebruik te maken van gemeentelijke voorzieningen ter bevordering van arbeidsinschakeling zijn uitdrukkelijk in de Wwik opgenomen om het effect ervan te versterken. Centrumgemeenten, Kunstenaars&CO én de meeste kunstenaars bevestigen de stimulerende werking van de progressieve inkomenseis. Aan gemeentelijke voorzieningen tot arbeidsinschakeling wordt daarentegen weinig betekenis toegekend. Niet meer dan de helft van de gemeenten zet dit middel actief in en kunstenaars hechten veel meer belang aan het flankerend beleid dan aan gemeentelijk activeringsbeleid, als dat al wordt toegepast.

2.9.5 Uitvoerbaarheid en uitvoering

Met de vervanging van de Wik door de Wwik werd beoogd de uitvoerbaarheid van de wet te verbeteren en de uitvoering ervan voor kunstenaars en uitvoerende instanties te vergemakkelijken. Kunstenaars zijn in 2009 over het algemeen meer tevreden over de uitvoering van de Wwik dan kunstenaars in 2005 over de uitvoering van de Wik. Dat geldt vooral voor de deskundigheid en de houding van de betrokken ambtenaar, voor de ruimhartigheid waarmee de regels worden toegepast en voor de vaststelling van de definitieve uitkering. De brutering van de uitkering (in plaats van het verstrekken van een netto uitkering als lening) heeft inderdaad, zoals werd beoogd, geleid tot minder administratieve rompslomp voor kunstenaar en gemeente bij de definitieve vaststelling van de uitkering na verrekening van eigen inkomsten. Toch zijn de administratieve lasten in de Wwik per saldo niet minder geworden dan in de Wik, vooral doordat de progressieve inkomenseis gepaard ging met méér onderzoeken en de Wwik ook meer andere toetsmomenten kent dan de Wik.

3 Gebruik en kosten van de Wwik

3.1 Vraagstelling

Dit hoofdstuk bevat de onderzoeksresultaten met betrekking tot de volgende informatieve en evaluatieve vragen over het gebruik en de kosten van de Wwik:

- hoeveel kunstenaars maken jaarlijks gebruik van de Wwik en hoeveel uitkeringen worden verstrekt?
- hoe is de Wwik-populatie samengesteld naar leeftijd, geslacht, vakgebied van de kunstenaar en instroomcategorie?
- welke kosten zijn met de Wwik gemoeid ten laste van de begroting van het ministerie van SZW en hoe verhouden kosten van de Wwik zich tot kosten van de bijstand?

3.2 Aantal kunstenaars en aantal uitkeringen

3.2.1 Aantal kunstenaars en uitkeringen Wwik 2005-2008

In 2005, het eerste jaar van de Wwik, kregen bijna 4.400 kunstenaars een uitkering. Ruim 1.300 van hen ontvingen in dat jaar voor het eerst een uitkering. Het aantal kunstenaars dat in de loop van het jaar een uitkering ontving, nam daarna af tot bijna 3.700 in 2008. Het aantal Wwik-uitkeringen lag volgens gegevens van het CBS ultimo 2005 bij 3.200. Dat aantal daalde daarna tot ongeveer 2.300 ultimo 2007 en 2008. Het betreft hier telkens het aantal uitkeringen in de maand december. Het totale aantal uitkeringen dat per jaar wordt verstrekt is altijd hoger en ligt dicht bij het aantal kunstenaars dat in de loop van het jaar gebruik maakt van de Wwik.

Tabel 3a laat het aantal kunstenaars per jaar en de jaarlijkse instroom en uitstroom zien alsmede het aantal kunstenaars en uitkeringen aan het eind van het jaar.

3.2.2 Aantal kunstenaars Wik en Wwik, 1999-2008

Tussen 1999 en 2008 zijn in totaal bijna 14.000 kunstenaars toegelaten tot de Wik en Wwik. Het aantal kunstenaars dat in de loop van het jaar een uitkering ontving was met ruim 5.200 het hoogst in 2000 en 2001 en daalde daarna tot bijna 3.900 in 2004. Met de invoering van de Wwik in 2005 nam het aantal kunstenaars met een uitkering weer toe tot bijna 4.400 om vervolgens opnieuw te dalen naar bijna 3.700 in 2008.

Na 1999, toen bijna 4.000 kunstenaars in de Wik kwamen, daalde de nieuwe instroom van kunstenaars in de Wik en Wwik van ruim 1.400 in 2000 naar ruim 900 in 2007. Uitzondering is 2005, wat grotendeels berust op het administratieve feit dat de uitkering van alle kunstenaars op 31 december 2004 met de beëindiging van de Wik stopte om de volgende dag te worden hervat als Wwik.

In 2008 nam de nieuwe instroom voor het eerst weer toe na de jarenlange geleidelijke daling. De toename van de instroom in 2008 komt overeen met de stijging van het aantal bijstandsuitkeringen, voor het eerst sinds jaren, en is net als deze waarschijnlijk het gevolg van de economische recessie.

De jaarlijkse uitstroom was het hoogst in 2003 en 2004, toen veel kunstenaars die in 1999 en 2000 in de Wik kwamen de uitkering moesten beëindigen vanwege het verstrijken van de maximale uitkeringsduur.

Het aantal herintreders – kunstenaars die de uitkering beëindigden voor het verstrijken van de maximale uitkeringsduur en op een later moment opnieuw in de Wik of Wwik kwamen – komt niet boven de (ruim) 300, behalve in 2005, wat zoals eerder aangegeven berust op een eenmalige administratieve registratie.

Het aantal kunstenaars dat jaarlijks op 31 december een uitkering had nam toe van ruim 3.600 ultimo 1999 tot bijna 4.300 ultimo 2001 en daalde daarna tot ruim 2.700 ultimo 2004. De invoering van de Wwik in 2005 leidde met een hogere nieuwe instroom ook tot een hoger aantal kunstenaars dat aan het eind van dat jaar een uitkering ontving.

Tabel 3a. *Aantal kunstenaars in de Wik en Wwik en aantal uitkeringen, 1999-2008*

Jaar	Totaal aantal kunstenaars dat in de loop van het jaar een uitkering ontvangt	Aantal kunstenaars dat van 1 jan. t/m 31 dec. van het lopend jaar voor het eerst een uitkering krijgt	Aantal kunstenaars wier uitkering in het lopend jaar wordt beëindigd (definitief of tijdelijk)	Aantal kunstenaars dat in het lopend jaar opnieuw een W(w)ik-uitkering krijgt nadat deze eerder (tijdelijk) is beëindigd	Aantal kunstenaars met een uitkering W(w)ik per 31 dec. van het lopend jaar	Aantal uitkeringen per 31 dec. van het lopend jaar volgens CBS
1999	3.977	3.977	515	0	3.627	3.600
2000	5.021	1.428	1.055	131	4.250	4.300
2001	5.249	1.134	1.345	149	4.263	4.200
2002	5.248	1.103	1.690	241	4.258	4.200
2003	4.854	1.059	2.328	237	3.123	3.200
2004	3.879	1.047	2.796	306	2.712	3.100
2005	4.356	1.344	1.359	1.929*	3.238	3.200
2006	4.197	969	1.597	231	2.814	2.400
2007	3.759	929	1.257	230	2.663	2.300
2008	3.690	992	1.027	196	2.813	2.300

Bron: Inlichtingbureau, bewerking IVA. Laatste kolom: CBS Statline.

* De invoering van de Wwik leidde administratief eenmalig tot een hogere instroom

3.3 Samenstelling van de Wwik-populatie

3.3.1 Samenstelling Wwik-populatie 2007/2008

Zoals weergegeven in tabel 3b maken beeldend kunstenaars met 40 procent het grootste deel uit van de Wwik-populatie in 2007 en 2008, gevolgd door vormgevers (26 procent), musici (20 procent) en beoefenaren van theater en dans (10 procent). De rest (5 procent) bestaat vooral uit fotografen en filmmakers. Het gaat hier om gegevens van Kunstenaars&CO die voor het onderzoek zijn toegevoegd aan het bestand van het Inlichtingenbureau.

De Wwik-populatie in 2007 en 2008 bestaat voor 40 procent uit twintigers, 37 procent dertigers, 13 procent veertigers en 9 procent vijftigplussers.

Het bestand van het Inlichtingenbureau bevat geen gegevens over de instroomcategorie. Uit de kunstenaarsenquête blijkt echter dat 60 procent van de respondenten die in 2007 en/of

2008 in de Wwik zaten als academieverlater in de Wwik (of Wik) kwam, bijna een derde als zij-instromer en 8 procent uit de bijstand.

Er maken ongeveer even veel mannen als vrouwen gebruik van de Wwik.

Ruim een vijfde van de kunstenaars die in 2007 en/of 2008 in de Wwik zaten kreeg de uitkering in Amsterdam, ruim 35 procent in de andere drie grote steden. De rest van de populatie (43 procent) kreeg zijn uitkering in een van de andere zestien centrumgemeenten.

Tabel 3b. *Samenstelling van de populatie kunstenaars die in 2007 en/of 2008 een Wwik-uitkering ontvingen naar leeftijd, geslacht en vakgebied*

Leeftijd	N	%
Twintigers	1.933	39,9
Dertigers	1.816	37,4
Veertigers	647	13,3
Vijftig+	454	9,4
Totaal	4.850	100,0
Gemiddelde leeftijd	34,7	
Geslacht	N	%
Man	2.220	49,4
Vrouw	2.275	50,6
Totaal	* 4.495	100,0
Vakgebied	N	%
Beeldende kunst	1.797	39,9
Vormgeving, bouwkunst	1.150	25,5
Muziek	884	19,6
Theater, dans	432	9,6
Overig	239	5,3
Totaal	* 4.502	100,0
Centrumgemeente	N	%
Amsterdam	1.047	21,6
Rotterdam	537	11,1
Den Haag	674	13,9
Utrecht	508	10,5
Overige centrumgemeenten	2.084	43,0
Totaal	4.850	100,0

Bron: Inlichtingenbureau en Kunstenaars&CO, bewerking IVA.

* De kenmerken vakgebied en geslacht zijn niet voor de gehele populatie bekend.

3.3.2 Verjonging van de populatie

De populatie kunstenaars in de W(w)ik is na de eerste jaren van de Wik behoorlijk verjongd. Gemeten naar de nieuwe instroom is de W(w)ik sinds 2004 vooral een regeling voor jonge kunstenaars (twintigers) geworden.

Tabel 3c laat zien dat het aandeel van twintigers in de nieuwe instroom toenam van 40 procent in 1999 en ruim de helft in 2000 tot bijna 70 procent in de jaren vanaf 2004. Het aandeel van dertigers en veertigers daalde met de helft, van respectievelijk circa 30 en ruim 20 procent in 1999/2000 naar 17 en bijna 9 procent in 2007/2008. Het aandeel van vijftigplussers in de nieuwe instroom nam iets af, van ongeveer 6 naar 5 procent.

Tabel 3c. *Nieuwe W(w)ik-instroom 1999-2008 naar leeftijdsgroep**

Jaar	Leeftijdsgroep				Totaal	Totaal
	<30	30-39	40-49	50+	N =100%**	Gem.
	%	%	%	%		
1999	41	32	21	7	3.977	34,7
2000	54	26	15	5	1.428	32,1
2001	60	23	11	6	1.134	31,2
2002	62	21	11	6	1.103	31,0
2003	63	21	11	6	1.059	30,8
2004	68	18	9	5	1.047	30,1
2005	66	21	8	5	1.344	30,1
2006	70	18	8	5	969	29,7
2007	69	17	9	5	929	29,9
2008	69	17	9	5	992	29,9

Bron: Inlichtingenbureau, bewerking IVA.

* Leeftijd in jaar van instroom.

** Afhankelijk van afrondingen kan dit percentage 99 tot 101 procent zijn.

3.4 Kosten van de Wwik

3.4.1 *Kosten van de Wwik, 2005-2008*

De totale kosten van de Wwik daalden met het aantal kunstenaars dat er gebruik van maakte van bijna 33 miljoen euro in 2005 tot ruim 27 miljoen in 2008. De uitkeringslasten (afhankelijk van het aantal uitkeringen en de hoogte van de uitkeringen) vormen ongeveer 83 procent van de totale kosten, de uitvoeringskosten ongeveer 17 procent. Uitvoeringskosten bestaan uit uitvoeringskosten van de gemeenten en kosten voor de advisering over de beroepsmatigheid van aanvragers en van kunstenaars in de Wwik. Uitvoeringskosten van gemeenten beslaan ongeveer 10 procent van de totale kosten van de Wwik, advieskosten ongeveer 7 procent. In tabel 3d zijn kosten van de Wwik sinds 2005 vermeld.

Tabel 3d. *Feitelijke kosten van de Wwik 2005-2008*

	2005	2006	2007	2008
Uitkeringslasten x € 1.000	26.862	24.279	26.148	22.689
Uitvoeringskosten x € 1.000	5.678	5.033	5.309	4.666
Totale kosten x € 1.000	32.540	29.312	31.457	27.364

Bron: Ministerie van SZW (SISA).

Kosten van de Wwik zijn niet goed te vergelijken met die van de Wik omdat de Wik-uitkering netto werd verstrekt en de Wwik als bruto uitkering.

Hoewel precieze gegevens over de uitvoeringskosten van de Wwik ontbreken, is wel vast te stellen dat deze in verhouding hoger zijn dan die van de Wwb. Daar zijn twee redenen voor: ten eerste is de bijstandsuitkering hoger dan de Wwik-uitkering waardoor de kosten van reguliere onderdelen van de uitvoering (die de Wwik gemeen heeft met de Wwb) hoger worden. Ze zijn bovendien hoger dan die van de Wwb, doordat er bij de uitvoering van de Wwik meer komt kijken dan bij de uitvoering van de Wwb. Bij de aanvraag van een Wwik-uitkering moet namelijk niet alleen gekeken worden naar het inkomen van de aanvrager maar ook

worden beoordeeld of de aanvrager beroepsmatig als kunstenaar werkzaam is. Andere meerkosten (vergeleken met de Wwb) berusten op verrekening van eigen inkomsten met de uitkering als die eigen inkomsten met de uitkering samen boven de 125 procent komen en op de toetsing van de inkomensprogressie.

De kosten van het flankerend beleid (ten laste van de begroting van OCW) zijn niet opgenomen bij de kosten van de Wwik. Bij de invoering van de Wik is bepaald dat deze budgettair neutraal zou zijn ten opzichte van de Algemene bijstandswet, nu de Wet werk en bijstand (Wwb). De Wwik-uitkering bedraagt ongeveer 70 procent van de bijstandsuitkering. De overige 30 procent zou na aftrek van de uitvoeringskosten van de wet beschikbaar zijn voor het flankerend beleid. Het evaluatieonderzoek naar het flankerend beleid, in opdracht van het ministerie van OCW, zal inzicht verschaffen in de kosten van het flankerend beleid.

4 Doelbereiking en effectiviteit van de Wwik

4.1 Vraagstelling

Het evaluatieonderzoek was voor wat betreft het effect van de Wwik op twee vragen gericht. Ten eerste of de Wwik het beoogde effect heeft: kunstenaars ondersteunen bij het (weer) opbouwen van een uitkeringsonafhankelijke, renderende, al dan niet gemengde beroepspraktijk. Tweede vraag is, of de Wwik per saldo effectiever is dan de Wik. Naar aanleiding van de evaluatie van de Wik in 2002 is immers een aantal wijzigingen in de wet aangebracht, waaronder de progressieve inkomenseis, dat mede bedoeld was om de effectiviteit van de wet te verbeteren. Deze vragen worden beantwoord op basis van CBS-gegevens over het aantal kunstenaars dat na beëindiging van de Wwik terugvalt op de bijstand en op enquêtegegevens over de beroepspraktijk en inkomenssituatie van kunstenaars na de W(w)ik.

Dit hoofdstuk bestaat uit vier paragrafen:

- eerst wordt in paragraaf 4.2 kort ingegaan op de reden waarom kunstenaars de uitkering beëindigen;
- vervolgens wordt in paragraaf 4.3 uiteengezet wat volgens de wet en door kunstenaars onder een renderende beroepspraktijk wordt verstaan;
- paragraaf 4.4 bevat resultaten van de analyse van CBS-gegevens met betrekking tot het percentage kunstenaars dat na beëindiging van de Wwik terugvalt op de bijstand;
- daarna wordt in paragraaf 4.5 weergegeven hoeveel kunstenaars na de Wwik een renderende beroepspraktijk hebben naar maatstaven van de wet en van kunstenaars zelf;
- tot slot wordt in paragraaf 4.6 nagegaan of de Wwik gemeten naar verschillende criteria succesvoller is dan de Wik.

4.2 Reden van beëindiging van de Wwik-uitkering

Ruim de helft van de geënquêteerde kunstenaars die in 2007 en/of 2008 een Wwik-uitkering ontvingen, zat in september 2009 niet meer in de Wwik. Van deze kunstenaars zegt 67 procent dat de uitkering op hun eigen verzoek werd beëindigd en 33 procent dat dit op initiatief van de gemeente gebeurde. Beëindiging van de uitkering op initiatief van de gemeente gebeurt in 69 procent van de gevallen omdat de maximale uitkeringsduur is verstreken. Zie tabel 4a.

Tabel 4a. *Reden van beëindiging van de Wwik-uitkering naar het initiatief tot beëindiging*

Reden van beëindiging uitkering	Beëindigd op	Beëindigd op	Totaal
	initiatief van gemeente	verzoek van kunstenaar zelf	
	%	%	%
Maximale uitkeringsduur	69	7	27
Onvoldoende eigen inkomen	9	3	5
Inkomen boven bijstandsnorm	9	59	43
Negatief beroepsmatigheidsadvies	4	1	2
Andere redenen*	9	30	23
Totaal (aantal)	(100)	(201)	(301)

Bron: IVA, telefonische kunstenaarsenquête 2009.

Van de kunstenaars wier uitkering werd beëindigd omdat hun inkomen boven de bijstandsnorm kwam, had bijna 85 procent op dat moment inkomsten uit werk op het vakgebied, 28 procent uit werk op het vakgebied of daaraan gerelateerd werk en 16 procent uit niet gerelateerd werk buiten het vak.⁵

Van de kunstenaars die uit de Wwik zijn, verwacht 14 procent binnen een half jaar weer een beroep op de Wwik of de bijstand te moeten doen. In dat geval zou de helft van hen (weer) Wwik aanvragen en ruim een kwart bijstand, de rest weet het nog niet.

4.3 Het begrip renderende beroepspraktijk

4.3.1 Wettelijke omschrijving van gemengde beroepspraktijk

Een renderende beroepspraktijk is 'een beroepspraktijk waarin het inkomen wordt verworven uit werkzaamheden die zijn gerelateerd aan een beroep of bedrijf ter uitoefening van de scheppende, uitvoerende of toegepaste kunst en uit werkzaamheden die niet zijn gerelateerd aan een dergelijk beroep of bedrijf'.⁶

Centrumgemeenten en Kunstenaars&CO sluiten in hun definitie van renderende beroepspraktijk aan bij deze wettelijke omschrijving van de gemengde beroepspraktijk. Doel is uitkeringsonafhankelijkheid doordat de kunstenaar voldoende inkomsten heeft uit werk op, gerelateerd aan en/of buiten het vakgebied. De missie van Kunstenaars&CO is kunstenaars (onder meer kunstenaars in de Wwik, via het flankerend beleid) te stimuleren en te ondersteunen 'bij het ontwikkelen van economische zelfstandigheid'. Gemeenten en Kunstenaars&CO stellen zelf geen criteria aan het aandeel van inkomsten uit kunstenaarschap in het totale inkomen nadat een kunstenaar de Wwik heeft beëindigd.

4.3.2 Wat kunstenaars onder een renderende beroepspraktijk verstaan

Kunstenaars hanteren zelf een striktere definitie van een renderende beroepspraktijk: zie tabel 4b. Financieel kunnen rondkomen van werk op het vakgebied wordt door verreweg de meeste kunstenaars (62 procent) als criterium genoemd. Financieel kunnen rondkomen van werk op vakgebied *plus* gerelateerd werk is voldoende voor bijna een kwart (23 procent) van de kunstenaars. Er zijn maar weinig kunstenaars (ruim een tiende) die de wettelijke omschrijving van de gemengde beroepspraktijk genoeg vinden: financieel kunnen rondkomen van werk, inclusief werk buiten het vakgebied.

Tabel 4b. *Wat kunstenaars onder een renderende beroepspraktijk verstaan*

Omschrijving renderende beroepspraktijk	In de	Uit de	Totaal
	Wwik	Wwik	
	%	%	%
Kunnen rondkomen van werk op vakgebied	59	64	62
Kunnen rondkomen van vak plus gerelateerd werk	23	23	23
Kunnen rondkomen van vak en/of gerelateerd plus ander werk	13	10	12
Geen van de bovenstaande financiële criteria	5	3	3
Totaal (N=100%)	(285)	(291)	(576)

Bron: IVA, telefonische kunstenaarsenquête 2009.

Ruim een vijfde van de kunstenaars vindt dat voor een renderende beroepspraktijk náást (in combinatie met) voldoende inkomsten ook waardering van vakgenoten en/of verdieping en

⁵ Aangezien de percentages tot stand komen door antwoordcategorieën te combineren, tellen zij niet op tot 100 procent.

⁶ Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, 29 574, nr. 3.

ontwikkeling van het kunstenaarschap vereist zijn. Slechts 4 procent van de kunstenaars noemt helemaal géén financieel criterium en vindt dat waardering en/of ontwikkeling van het kunstenaarschap voldoende zijn voor een renderende beroepspraktijk.

Tussen kunstenaars in en uit de Wwik bestaat in dezen weinig verschil. Kunstenaars die nog in de Wwik zitten omschrijven een renderende beroepspraktijk in ongeveer dezelfde termen als kunstenaars die inmiddels uit de Wwik zijn. Rondkomen van inkomsten uit werk op het vakgebied is duidelijk het belangrijkste criterium vanuit het perspectief van kunstenaars zelf, of ze nu in de Wwik zitten of er weer uit zijn.

4.4 Na de Wwik niet in de bijstand

Uitkeringsonafhankelijkheid is het ruimste criterium bij het beoordelen van de positie van kunstenaars na de Wwik. Kunstenaars die na de Wwik terugvallen op de bijstand, hebben volgens de wet, de centrumgemeenten en Kunstenaars&CO géén renderende beroepspraktijk. Dat geldt blijkens de enquête ook voor de kunstenaars die in de bijstand zitten: op een paar na hebben zij naar eigen zeggen géén renderende beroepspraktijk.

In 2007 maakten in totaal 3.759 kunstenaars gebruik van de Wwik. Ultimo 2007 zat 61 procent nog in de Wwik en bijna 39 procent niet meer. Van de Wwik-uitstromers in 2007 ontving 6 procent in juni 2008 een bijstandsuitkering en zat 3 procent weer in de Wwik. Het grootste deel van de uitstromers van 2007 (91 procent) ontving in juni 2008 geen bijstandsuitkering en ook geen Wwik-uitkering.

Tabel 4c. *Situatie van personen na beëindiging van de Wwik naar leeftijdsgroep*

Situatie na de Wwik, in juni 2008	Leeftijdsgroep				Totaal
	Twintigers	Dertigers	Veertigers	Vijftig+	
	%	%	%	%	%
In de bijstand	1	5	11	22	6
Weer in de Wwik	3	4	3	3	3
Niet in de bijstand of Wwik	96	91	86	75	91
Totaal (N=100%)	633	452	178	113	1.376

Bron: CBS Bijstandsuitkeringenstatistiek, bewerking IVA

Tabel 4c laat zien dat de terugval op de bijstand na beëindiging van de Wwik verband houdt met de leeftijd van kunstenaars en met hun persoonlijke leefsituatie. Hoe ouder de kunstenaar die uit de Wwik gaat, des te groter de kans dat hij of zij in de bijstand komt.

4.5 Een renderende beroepspraktijk na de Wwik

De resultaten van de kunstenaarsenquête komen voor wat betreft percentage kunstenaars dat na de Wwik terugvalt op de bijstand ongeveer overeen met die van de analyse van CBS-gegevens: van de kunstenaars die de Wwik in 2007 of 2008 beëindigden, zit 8 procent in september 2009 naar eigen zeggen in de bijstand. Zij hebben geen inkomen uit werk of kunnen daar niet van rondkomen.

Hoeveel kunstenaars na de Wwik een renderende beroepspraktijk hebben, is afhankelijk van de definitie van dat begrip. Al naar gelang het criterium varieert het aandeel van kunstenaars met een renderende beroepspraktijk na de Wwik van de helft tot driekwart:

- 50 procent kan rondkomen van werk op het vakgebied;
- 62 procent kan rondkomen van inkomsten uit werk op het vakgebied of van werk op het vakgebied plus daaraan gerelateerd werk;

- 74 procent van de kunstenaars die uit de Wwik zijn kan naar eigen zeggen rondkomen als naast inkomsten uit werk op of gerelateerd aan het vakgebied ook inkomsten uit werk buiten het vakgebied worden meegeteld.

Gemeten naar de omschrijving in de wet heeft dus 74 procent van de kunstenaars die uit de Wwik zijn een *gemengde* beroepspraktijk: ze zijn actief als kunstenaar, niet afhankelijk van een uitkering en ze kunnen rondkomen van inkomsten uit werk.

Als het aan de kunstenaars die uit de Wwik zijn zelf ligt, moet de renderende beroepspraktijk echter strikter worden gedefinieerd. Verreweg de meesten van hen (87 procent) vinden dat je tenminste moet kunnen rondkomen van werk op het vakgebied, eventueel met daaraan gerelateerd werk erbij. Dit geldt voor 62 procent van de kunstenaars na de Wwik.

Tot slot het meest strikte criterium voor een renderende beroepspraktijk, dat door 60 procent van de kunstenaars wordt gehanteerd: kunnen rondkomen van werk op het vakgebied. De helft van de kunstenaars voldoet na de Wwik aan dit strikte criterium.

Over het geheel genomen heeft 60 procent van de kunstenaars die uit de Wwik zijn, naar eigen zeggen een renderende beroepspraktijk. Dat aandeel neemt af naarmate hun werkelijke inkomenssituatie ongunstiger is. Van de kunstenaars die voldoen aan het meest strikte criterium (rondkomen van werk op het vakgebied) heeft 90 procent naar eigen zeggen een renderende beroepspraktijk. Dat percentage daalt tot bijna 20 procent van degenen die geen inkomsten uit werk hebben of die niet kunnen rondkomen van inkomsten uit werk. Van degenen die een renderende *gemengde* beroepspraktijk hebben op het minimale niveau dat in de wet is omschreven – kunnen rondkomen van werk op, gerelateerd aan én buiten het vakgebied – heeft ook maar ruim een vijfde naar eigen zeggen een renderende beroepspraktijk.

Tabel 4d laat zien dat de inkomenssituatie van kunstenaars na de Wwik samenhangt met hun leeftijd. Gemeten naar het percentage kunstenaars dat na de Wwik kan rondkomen van werk op het vakgebied of werk op het vakgebied plus daaraan gerelateerd werk staan twintigers (65 procent) en dertigers (70 procent) er beter voor dan veertigers (55 procent) en staan vijftigplussers (38 procent) er duidelijk het slechtst voor.

Tabel 4d. *Inkomenssituatie van kunstenaars na de Wwik*

Situatie na de Wwik	Leeftijdsgroep				Totaal
	Twintigers	Dertigers	Veertigers	Vijftig+	
	%	%	%	%	%
Kan rondkomen van werk op vakgebied	52	59	45	26	50
Kan rondkomen van vak en/of gerelateerd werk	13	11	10	13	12
Kan rondkomen van vak en/of gerelateerd werk plus ander werk	16	12	10	3	12
Heeft inkomsten uit werk maar kan er niet van rondkomen	16	11	35	43	20
Heeft geen inkomsten uit werk	4	7	-	15	6
Totaal (N=100%)	114	105	31	39	289

Bron: IVA, telefonische kunstenaarsenquête 2009

Van de kunstenaars die nu nog in de Wwik zitten, denkt 78 procent na beëindiging van de Wwik (waarschijnlijk of zeker) een renderende beroepspraktijk te hebben, 22 procent verwacht na de Wwik *geen* renderende beroepspraktijk te hebben. De verwachting van kunstenaars die nog in de Wwik zitten ten aanzien van hun beroepspraktijk na de Wwik is dus rooskleuriger dan het oordeel van kunstenaars die uit de Wwik zijn en van wie 60 procent vindt dat hij een renderende beroepspraktijk heeft.

4.6 Effectiviteit van de Wwik

4.6.1 Terugval op de bijstand na de Wik en Wwik

Na de Wwik vallen minder kunstenaars terug op de bijstand (6 procent) dan na de Wik (22 procent). Dat verschil is niet zonder meer aan de Wwik toe te schrijven. Er kunnen ook andere factoren in het spel zijn. Eén daarvan is de verjonging van de populatie kunstenaars die gebruik maakt van de W(w)ik. Jonge kunstenaars (academieverlaters) zitten doorgaans korter in de W(w)ik dan oudere kunstenaars, komen na de W(w)ik niet zo vaak in de bijstand en hebben na de W(w)ik vaker een renderende beroepspraktijk dan oudere kunstenaars.

Nadere analyse van het effect van leeftijd wijst uit dat de daling van het percentage terugval op de bijstand zich weliswaar in alle leeftijdsgroepen voordoet, maar verhoudingsgewijs verreweg het sterkst is onder de twintigers (factor 8). De daling is relatief veel minder groot onder de dertigers (factor 3,4) en nog veel minder onder de veertigers (factor 2,6) en vijftigplussers (factor 2).

De resultaten in tabel 4e laten zien dat de daling van het percentage personen dat na de Wwik niet op de bijstand terugvalt (vergeleken met de Wik) niet volledig aan de verjonging van de Wwik-populatie is toe te schrijven. Als die verjonging wel de enige oorzaak was, zou de daling zich alleen voordoen bij de jongere kunstenaars en niet bij de oudere. De resultaten laten ook zien dat de Wwik gemeten naar het percentage kunstenaars dat (niet) op de bijstand terugvalt voor jongere kunstenaars, in het bijzonder twintigers, effectiever is dan de Wik. Anders gezegd: onder jonge kunstenaars presteert de Wwik beter dan de Wik.

De economische conjunctuur, die tussen 2003 en 2008 gunstig was, kan eveneens van invloed zijn geweest op de situatie van kunstenaars na de Wwik. Een schatting van die invloed is echter alleen mogelijk op grond van onzekere aannames over de invloed van de economische conjunctuur op de werkgelegenheid en inkomsten van kunstenaars en wordt daarom achterwege gelaten.

Tabel 4e. *Terugval op de bijstand na Wik en Wwik naar leeftijd **

Leeftijdsgroep	Na Wik	Na Wwik	Factor waarmee gedaald
	in de bijstand: uitstroom 2003, peilmaand juni 2004	in de bijstand: uitstroom 2007, peilmaand juni 2008	
	%	%	
Twintigers	8	1	8,0
Dertigers	17	5	3,4
Veertigers	29	11	2,6
Vijftigplussers	44	22	2,0
Gemiddelde percentage	22	6	3,7

Bron: CBS Bijstandsuitkeringenstatistiek, bewerking IVA.

* Leeftijd in jaar van peiling terugval in de bijstand: 2004 (Wik), 2008 (Wwik).

4.6.2 Renderende beroepspraktijk na de Wik en Wwik

Resultaten van de telefonische kunstenaarsenquête die in september 2009 is gehouden, zijn voor wat betreft kunstenaars die de Wwik in 2007 beëindigden en daarna niet terugvielen op de bijstand te vergelijken met die van de nulmeting die in november 2005 is gehouden onder kunstenaars die de Wik in 2003 beëindigden. De enquête voor de nulmeting had namelijk alleen betrekking op kunstenaars die na de Wik niet in de bijstand kwamen. Bij deze vergelijking worden personen die na de Wik of Wwik in de bijstand terechtkwamen dus

niet meegeteld, evenmin als personen die definitief met het beroep van kunstenaar gestopt zijn. De percentages wijken om die reden af van die in paragraaf 4.5.

Tabel 4f laat zien dat het percentage kunstenaars dat na de Wwik kan rondkomen van werk over het geheel genomen 10 procent hoger is dan na de Wik. Personen die na de Wwik of Wik en de bijstand kwamen of definitief met het beroep van kunstenaar stopten zijn hier niet meegeteld. Het verschil tussen Wik en Wwik wordt nu vooral gemaakt door de dertigers.

Tabel 4f. *Percentage kunstenaars dat na de Wik en Wwik kan rondkomen van werk naar leeftijdsgroep*

Leeftijdsgroep	Kan na Wik	Kan na Wwik
	rondkomen van werk	rondkomen van werk
	%	%
Twintigers	80	82
Dertigers	74	85
Veertigers	66	68
Vijftigplussers	61	63
Totaal %	70	80

Bron: IVA, telefonische kunstenaarsenquêtes 2005 en 2009.

* Kunstenaars die de Wik in 2003 beëindigden, daarna niet op de bijstand terugvielen, als kunstenaar actief bleven en in november 2005 werden bevraagd.

** Kunstenaars die de Wwik in 2007 beëindigden, daarna niet op de bijstand terugvielen, als kunstenaar actief bleven en in september 2009 werden bevraagd.

5 Werking van de Wwik

5.1 Vraagstelling

De evaluatie van de werking van de Wwik richt zich op de elementen of onderdelen van de wet die ervoor moeten zorgen dat de Wwik de juiste doelgroep bereikt en het beoogde effect heeft. De werking van de Wwik heeft voor wat betreft het *gebruik* enerzijds betrekking op de elementen van de Wwik die ervoor moeten zorgen dat personen waarvoor de wet bedoeld is er ook daadwerkelijk gebruik van willen maken. Het gaat hier met name om voordelen van de Wwik boven de Wwb. Anderzijds moet worden voorkomen dat personen die niet tot de doelgroep behoren ten onrechte een uitkering ontvangen of behouden. Bij de werking van de Wwik met het oog op het *effect* gaat het om de wijze waarop de wet kunstenaars ondersteunt bij het (weer) opbouwen van een uitkeringsafhankelijke, renderende beroepspraktijk.

De 'werkingselementen' van de Wwik zijn analytisch los van de uitvoeringspraktijk te zien die in het laatste hoofdstuk van het rapport aan de orde komt. In dit hoofdstuk worden de volgende informatieve en evaluatieve vragen over de werking van de Wwik behandeld:

- wat zijn de pluspunten van de Wwik die kunstenaars motiveren om een Wwik-uitkering aan te vragen en geen bijstandsuitkering?
- hoe wordt voorkomen dat iemand ten onrechte een Wwik-uitkering ontvangt en houdt?
- hoe draagt de Wwik bij aan het beoogde effect: een uitkeringsafhankelijke, renderende beroepspraktijk?
- en werkt de Wwik in deze opzichten beter dan de Wik?

5.2 Motieven om een Wwik-uitkering aan te vragen

5.2.1 Reden om een Wwik-uitkering aan te vragen

De belangrijkste reden voor een kunstenaar om een Wwik-uitkering aan te vragen is uiteraard dat hij onvoldoende middelen van bestaan heeft. De wet maakt onderscheid tussen twee categorieën aanvragers: academieverlaters, jonge kunstenaars die na hun kunstvakopleiding nog geen renderende beroepspraktijk hebben; en zij-instromers, gevestigde kunstenaars die door een tijdelijke terugval in hun inkomsten in aanmerking komen voor een uitkering. De meeste kunstenaars die in 2007 en/of 2008 een uitkering ontvingen kwamen als academieverlater in de W(w)ik (60 procent), een derde (32 procent als zij-instromer) en bijna een tiende (8 procent) had voor hij in de Wwik kwam een bijstandsuitkering.

Tabel 5a laat zien dat academieverlaters zich op het moment dat ze voor het eerst een W(w)ik-uitkering aanvragen van zij-instromers en van kunstenaars die uit de bijstand komen onderscheiden doordat ze vaker inkomsten uit werk buiten het vakgebied hebben en nog niet zo vaak inkomsten uit werk op hun vakgebied.

Tabel 5a. *Inkomstenbronnen ten tijde van de W(w)ik-aanvraag naar instroomcategorie*

Inkomstenbronnen	Zij-instromer	Uit bijstand	Academie- verlater	Totaal
	%	%	%	%
Werk op vakgebied	90	81	64	74
Gerelateerd werk	45	44	30	36
Werk buiten vakgebied	38	25	53	46
Overige inkomsten	7	6	11	9
Totaal aantal	190	48	352	590

Bron: IVA, telefonische kunstenaarsenquêtes 2009.

De financiële situatie van pas afgestudeerde, jonge kunstenaars die een Wwik-uitkering aanvragen is eigenlijk wel duidelijk: zij zijn (nog) niet in staat om voldoende eigen inkomsten te verwerven. De situatie van zij-instromers is minder duidelijk. Als een zij-instromer een huishouden heeft met een partner, kan de terugval in inkomsten betrekking hebben op het eigen inkomen of op het inkomen van de partner. Voor de meeste zij-instromers (60 procent) was echter alleen het wegvallen of een daling van *eigen* inkomsten aanleiding om Wwik aan te vragen – hetgeen niet vreemd is gezien het geringe aantal gehuwde of samenwonende kunstenaars in de Wwik. Ruim 60 procent van die zij-instromers die dalende eigen inkomsten als reden noemen om Wwik aan te vragen, geeft te kennen dat het inkomen uit werk op het vakgebied betrof, een vijfde (20 procent) noemt (ook) dalende inkomsten uit werk dat is gerelateerd aan het vakgebied en een kwart (25 procent) dalende inkomsten uit werk buiten het vakgebied.

5.2.2 *Afweging tussen Wwik en Wwb*

Kunstenaars die onvoldoende middelen van bestaan hebben kunnen in aanmerking komen voor de Wwik of Wwb. Centrumgemeenten en kunstenaars vinden de Wwik een aantrekkelijk alternatief voor de bijstand (Wwb).

Bijna twee derde (63 procent) van de geënquêteerde kunstenaars wist ten tijde van de aanvraag dat ze ook bijstand hadden kunnen aanvragen. Van die kunstenaars heeft echter maar 8 procent overwogen om dat te doen, bijvoorbeeld vanwege de uitkeringshoogte. Slechts weinigen zagen op tegen progressieve inkomenseis in de Wwik. Van de kunstenaars die wisten dat ze bijstand hadden kunnen aanvragen, zegt slechts 5 procent dat hij achteraf beter voor de bijstand had kunnen kiezen. Bijna 90 procent van de kunstenaars die gebruik maken of maakten van de Wwik vindt het een goede regeling.

De belangrijkste pluspunten van de Wwik staan in tabel 5b. Dat de Wwik de mogelijkheid biedt om in vrijheid aan de ontwikkeling als kunstenaar te werken en ruime bijverdiensten toelaat zijn punten waarop de Wwik het hoogst scoort volgens kunstenaars én centrumgemeenten. Kunstenaars hechten ook veel waarde aan het feit dat de Wwik geen sollicitatieplicht kent, terwijl gemeenten dit niet allemaal als een pluspunt zien. De meeste kunstenaars vinden het niet bezwaarlijk dat de Wwik-uitkering een stuk lager is dan de bijstandsuitkering en er zijn maar weinig kunstenaars die zich laten afschrikken door de progressieve inkomenseis.

De uitkeringshoogte (lager dan de bijstand), de beperkte uitkeringsduur en de progressieve inkomenseis zijn voor een vijfde tot een kwart van de kunstenaars zwaarwegende argumenten ten nadele van de Wwik. Niet meer dan 10 à 15 procent van de kunstenaars heeft moeite met het beroepsmatigheids criterium.

Tabel 5b. *Pluspunten van de Wwik volgens kunstenaars en centrumgemeenten*

Pluspunten van de Wwik	Kunstenaars	Gemeenten
	*%	**N
Biedt mogelijkheid om in vrijheid aan ontwikkeling als kunstenaar te werken	97	19
Ruime bijverdiensten mogelijk in aanvulling op de uitkering	92	19
Geen verplichting te solliciteren naar ander werk	92	15
Mogelijkheid de uitkering te onderbreken en weer te hervatten	88	15
Biedt mogelijkheid om gebruik te maken van het flankerend beleid	69	19

Bron: IVA, telefonische kunstenaarsenquête 2009 en enquête onder centrumgemeenten.

* % kunstenaars dat dit een zeer of tamelijk belangrijk pluspunt van de Wwik vindt.

** N is het aantal gemeenten dat dit een zeer of tamelijk belangrijk pluspunt vindt, op een totaal van 19 geldige antwoorden.

5.3 Middelen om te voorkomen dat iemand ten onrechte een Wwik-uitkering krijgt

5.3.1 *Inkomenstoets en beroepsmatigheidsadvies*

Een aantal specifieke elementen van de Wwik moet voorkomen dat iemand ten onrechte een uitkering ontvangt: [1] toelatingseisen ten aanzien van het beroepsmatig kunstenaarschap van de aanvrager op het moment van aanvragen; [2] de herhaling van beroepsmatigheidsonderzoeken; [3] de toets op progressie van het eigen inkomen van de kunstenaar tijdens de uitkeringsperiode; [4] definitieve beëindiging van de uitkering als de maximale uitkeringsduur is verstreken. Andere elementen gelden niet specifiek voor de Wwik maar ook voor de Wwb, zoals de inkomenstoets (inkomen beneden de bijstandsnorm), rechtmatigheidsonderzoeken en controle op uitkeringsfraude. We besteden hier aandacht aan de toelatingseisen en aan de beëindiging van de uitkering.

Het totale aantal nieuwe aanvragen voor een W(w)ik-uitkering is niet bekend omdat de registratie en gegevensverstrekking aan het Inlichtingenbureau en aan CBS door gemeenten alleen betrekking heeft op uitkeringen die worden toegekend. Er zijn geen landelijke administratieve gegevens over het aantal aanvragen dat door de centrumgemeenten wordt afgewezen op basis van de inkomenstoets vóórdat Kunstenaars&CO om een beroepsmatigheidsadvies is gevraagd. Het aantal entreetoetsen dat jaarlijks door Kunstenaars&CO wordt gedaan levert echter wel een indicatie op van het aantal kunstenaars over wier beroepsmatigheid gemeenten advies vragen. Het aantal kunstenaars dat jaarlijks nieuw in de Wwik komt, is niet direct te relateren aan het aantal entreetoetsen per jaar, omdat het beroepsmatigheidsonderzoek (normaliter) voorafgaat aan verstrekking van de uitkering en het besluit daartoe van de gemeente dus in het volgende jaar kan vallen.

Tabel 5c laat zien dat van 1999 tot en met 2008 in totaal bijna 14.000 kunstenaars tot de W(w)ik zijn toegelaten: dat is 78 procent op het totale aantal van bijna 18.000 entreetoetsen dat door Kunstenaars&CO gedaan. Als herintreders worden meegeteld, die ook opnieuw een entreetoets ondergaan, is het percentage toegelaten kunstenaars op het aantal adviezen 90 procent. Dat zou betekenen dat ongeveer 10 procent van de nieuwe Wwik-aanvragen niet wordt gehonoreerd, hetzij op grond van een negatief advies van Kunstenaars&CO, hetzij om een andere reden, bijvoorbeeld omdat de gemeente na het advies oordeelt dat de aanvrager (toch) niet aan de inkomenseis voldoet.

Tabel 5c. Aantal nieuwe kunstenaars, herintreders en entreetoetsen 1999-2008

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Totaal
Aantal kunstenaars nieuw (IB)	3.977	1.428	1.134	1.103	1.059	1.047	1.344	969	929	992	13.982
Aantal herintreders (IB)	0	131	159	241	237	306	*270	231	230	196	1.991
Aantal entreetoetsen (K&CO)	3.920	2.149	1.411	1.635	1.599	1.552	1.577	1.398	1.320	1.268	17.829

Bronnen: Inlichtingenbureau (IB, bewerking IVA) en Kunstenaars&CO (K&CO).

* Geschat aantal (midden tussen 2004 en 2006) omdat het administratieve aantal herintreders in 2005 veel hoger was door formele beëindiging van de Wwik-uitkering per 31 december 2004 en formele herintrede per 1 januari 2005.

De twee elementen van de toelatingstoets (inkomen en beroepsmatigheid) functioneren volgens centrumgemeenten, Kunstenaars&CO en kunstenaars over het algemeen naar behoren. Het zal zelden voorkomen dat iemand ten onrechte een Wwik-uitkering misloopt of ontvangt. De Stichting Toezicht Beroepsmatigheidsonderzoek, die toeziet op de advisering door Kunstenaars&CO, stelt vast dat Kunstenaars&CO deze taak naar behoren uitvoert.

5.3.2 Beëindiging van de uitkering

Belangrijkste reden voor beëindiging van de Wwik is het verstrijken van de maximale uitkeringsduur (vooral bij oudere kunstenaars) of het verwerven van voldoende inkomsten (vooral jongere kunstenaars). De interviews met gemeenten versterken het beeld dat er geen druk op kunstenaars wordt uitgeoefend om zo snel mogelijk weer uit de Wwik te gaan. Het initiatief ligt bij de kunstenaar als deze voldoende inkomsten heeft om de uitkering te beëindigen en bij de gemeente als de maximale uitkeringsduur verstrijkt.

5.4 Stimuleren om (weer) een renderende beroepspraktijk op te bouwen

5.4.1 Ruimte, prikkels en extra faciliteiten

De Wwik bevat een mix van elementen die ervoor moet zorgen dat een kunstenaar na verloop van tijd (weer) een uitkeringsonafhankelijke, renderende beroepspraktijk heeft. De vrijstelling van de sollicitatieplicht en de ruimte om naast de uitkering bij te verdienen, gaan uit van het 'autonome' streven van kunstenaars naar een renderende beroepspraktijk. Anderzijds kent de Wwik prikkels om kunstenaars actief te stimuleren (weer) een zelfstandig bestaan op te bouwen, door de beperkte gebruiksduur (maximaal 48 maanden, uit te smeren over ten hoogste tien jaar), de lagere uitkering (ongeveer 70 procent van de bijstand) en de progressieve inkomenseis. Daarnaast wordt – als de kunstenaar dat wenst – extra steun geboden via het flankerend beleid (Kunstenaars&CO) en maatregelen van de gemeenten ter bevordering van de arbeidsinschakeling.

5.4.2 Vrijheid en eigen verantwoordelijkheid

Het allerbelangrijkste pluspunt van de Wwik voor kunstenaars is, dat deze de mogelijkheid biedt om in vrijheid aan hun ontwikkeling als kunstenaar te werken: 97 procent onderschrijft dit. Bijna alle kunstenaars (ruim 90 procent) vinden elementen van de Wwik die ruimte geven aan hun autonome streven naar een renderende beroepspraktijk dan ook belangrijk: geen sollicitatieplicht en de mogelijkheid om bij te verdienen. Ook gemeenten hechten hier veel waarde aan.

5.4.3 Prikkels om (weer) uitkeringsonafhankelijk te worden

Hoewel kunstenaars dus vooral de vrijheid die de Wwik biedt waarderen, ziet de overgrote meerderheid van hen ook een belangrijk pluspunt in de prikkels die de Wwik biedt om (weer) uitkeringsonafhankelijk te worden: de beperkte gebruiksduur (74 procent), de lagere uitkering (76 procent) en de progressieve inkomenseis (ruim 70 procent). Gemeenten vinden deze elementen net zo belangrijk als de vrijheid die de Wwik biedt. Overigens waarderen jongere kunstenaars de stimulerende werking van de beperkte gebruiksduur, de lagere uitkering en de progressieve inkomenseis duidelijk hoger dan oudere kunstenaars.

De progressieve inkomenseis verdient apart aandacht als het belangrijkste nieuwe werkingselement in de Wwik. Ruim 70 procent van de kunstenaars, op één na alle centrumgemeenten en Kunstenaars&CO vinden de progressie-eis belangrijk als stimulans om binnen de beperkte termijn van de Wwik uitkeringsonafhankelijk te worden. De meeste kunstenaars kunnen naar eigen heel gemakkelijk (46 procent) of tamelijk gemakkelijk (33 procent) aan de progressie-eis voldoen, vooral doordat hun inkomsten uit werk op het vakgebied en daaraan gerelateerd werk toenemen. Tijdens de Wwik-uitkering namen inkomsten uit werk op het vakgebied toe bij driekwart van de kunstenaars. Ook inkomsten uit gerelateerd werk namen eerder toe dan af. Tegenover bijna 80 procent van de kunstenaars die naar eigen zeggen (tamelijk) gemakkelijk aan de progressie-eis kunnen voldoen staat ruim 20 procent die daar wel moeite mee heeft. Onder de laatsten zijn betrekkelijk veel vijftigplussers en ook veertigers. Gemeenten zien een onderscheid tussen jongere en oudere kunstenaars in de manier waarop ze omgaan met de eisen van de Wwik. Jonge aanvragers kunnen als startende kunstenaar nog onvoldoende in hun eigen levensonderhoud voorzien. Zij zijn bereid om ander werk ernaast te doen, bijvoorbeeld de bijbaan die ze al tijdens hun studie hadden. Oudere kunstenaars zijn volgens gemeenten minder marktgericht en hebben meer weerstand om ander werk te doen naast het kunstenaarschap.

De staatssecretaris van SZW verwachtte in zijn eerder aangehaalde brief aan de Tweede Kamer slechts een marginaal effect van de progressie-eis op de uitstroom. 'De verwachting is niet dat kunstenaars eerder, maar beter in staat zullen zijn om zelfstandig in de kosten van het levensonderhoud te voorzien.' Uit de kunstenaarsenquête blijkt echter dat kunstenaars vaker zelf om beëindiging van de uitkering verzoeken naarmate ze gemakkelijker aan de progressie-eis voldoen: zie tabel 5d. En wie zelf om beëindiging van de uitkering verzoekt, heeft deze doorgaans niet meer nodig.

Tabel 5d. *Initiatief tot beëindiging van de uitkering naar het gemak waarmee kunstenaars kunnen voldoen aan de progressieve inkomenseis*

Initiatief tot beëindiging Wwik-uitkering	Kan in Wwik aan progressie-eis voldoen				Totaal
	Heel gemakkelijk	Tamelijk gemakkelijk	Niet zo gemakkelijk	Alleen met veel moeite	
	%	%	%	%	%
Kunstenaar zelf	76	60	56	40	66
Gemeente	24	40	44	60	34
Totaal (N=100%)	130	88	41	15	532

Bron: IVA, telefonische kunstenaarsenquête 2009.

Tabel 5e laat zien dat oudere kunstenaars meer moeite hebben om aan de progressieve inkomenseis te voldoen dan twintigers en dertigers. Vooral vijftigplussers lopen het risico de Wwik vroeger of later te moeten beëindigen zonder uitzicht op een renderende beroepspraktijk.

Tabel 5e. *Gemak waarmee kunstenaars kunnen voldoen aan de progressieve inkomenseis naar leeftijdsgroep*

Kan in Wwik aan progressie-eis voldoen	Leeftijdsgroep				Totaal
	Twintigers	Dertigers	Veertigers	Vijftig+	
	%	%	%	%	%
Heel gemakkelijk.	46	52	49	28	46
Tamelijk gemakkelijk	35	29	24	28	33
Niet gemakkelijk	19	19	27	44	21
Totaal (N=100%)	342	101	51	36	532

Bron: IVA, telefonische kunstenaarsenquête 2009.

Er is één 'maar' aan de progressieve inkomenseis. Centrumgemeenten, Kunstenaars&CO en kunstenaars zelf wijzen op het risico dat financieel investeren in de beroepspraktijk ertoe kan leiden dat men niet aan de progressieve inkomenseis voldoet. Wie hoge kosten maakt met het oog op zijn artistieke ontwikkeling kan een te laag inkomen overhouden. In die gevallen werkt de progressie-eis averechts. Overigens luistert het fiscale onderscheid tussen eenmalig aftrekbare beroepskosten en over meerdere jaren af te schrijven investeringen hier nauw.

5.4.4 *Landelijk flankerend beleid en gemeentelijk activerend beleid*

Kunstenaars in de Wwik kunnen zo zij dat wensen – vrijwillig dus en op eigen initiatief – gebruik maken van het flankerend beleid dat landelijk wordt uitgevoerd door Kunstenaars&CO en van extra gemeentelijke voorzieningen ter bevordering van arbeidsinschakeling. De helft van de geënquêteerde kunstenaars die in 2007 en/of 2008 in de Wwik zaten heeft wel eens gebruik gemaakt van het flankerend beleid: één keer (17 procent) of meerdere keren (32 procent). Gemeentelijke re-integratievoorzieningen spelen geen rol van betekenis: volgens driekwart van de kunstenaars beperkt de gemeente zich uitsluitend tot het verstrekken van de uitkering en biedt zij geen andere vormen van ondersteuning. Dat de gemeente kan helpen om meer inkomsten uit ander werk te verwerven wordt door de meeste kunstenaars dan ook niet als belangrijk pluspunt van de Wwik gekenmerkt.

Ruim de helft (55 procent) van de kunstenaars die gebruik maakten van het flankerend beleid ziet dit als zeer belangrijke extra steun bij het opbouwen van een renderende beroepspraktijk, bijna een kwart (25 procent) tamelijk belangrijk, bijna een tiende (9 procent) niet zo belangrijk en ruim een tiende (12 procent) helemaal niet belangrijk.

5.5 **Werking van de Wwik vergeleken met de Wik**

5.5.1 *Met het oog op toegankelijkheid en toelating*

De Wwik is niet echt veranderd ten opzichte van de Wik voor wat betreft de werkingselementen die ervoor moeten zorgen dat de Wwik de doelgroep bereikt. De beoogde doelgroep is hetzelfde gebleven, het inkomenscriterium bij eerste aanvraag is niet veranderd en ook het beroepsmatigheidsonderzoek is voor de Wwik niet wezenlijk anders dan voor de Wik. De progressieve inkomenseis maakt de Wwik in theorie minder aantrekkelijk, maar daar is in de praktijk weinig van te merken.

5.5.2 *Met het oog op het effect*

Van de werkingselementen die bij moeten dragen tot het beoogde effect van de Wwik (een uitkeringsonafhankelijke, renderende beroepspraktijk) zijn de beperkte gebruiksduur en de lagere uitkering onveranderd. De veronderstelde verbetering van de werking van de Wwik met het oog op het effect van de wet heeft vooral betrekking op de progressieve inkomens-

eis. Gemeenten zijn ervan overtuigd dat de Wwik mede door de progressieve inkomenseis beter doet wat hij moet doen: kunstenaars stimuleren om (weer) een renderende beroepspraktijk op te bouwen. Kunstenaars&CO en kunstenaars kennen de progressie-eis dezelfde positieve werking toe. Kunstenaars en gemeenten hechten weinig betekenis aan het andere nieuwe element in de Wwik: de inzet van voorzieningen ter bevordering van arbeidsinschakeling ofte wel het gemeentelijk activeringsbeleid.

6 Uitvoering van de Wwik

6.1 Vraagstelling

Evaluatievragen ten aanzien van de uitvoering van de Wwik hebben betrekking op de wijze waarop centrumgemeenten en Kunstenaars&CO de wet in de praktijk toepassen. De elementen van de Wwik die in het vorige hoofdstuk werden besproken met het oog op de veronderstelde en feitelijke werking van de wet worden nu bekeken vanuit de uitvoeringspraktijk: is de Wwik volgens gemeenten en Kunstenaars&CO goed uit te voeren, welke onderdelen van de Wwik leveren in de uitvoering problemen op, en hoe beoordelen kunstenaars de uitvoering van de Wwik door gemeenten en Kunstenaars&CO? We maken onderscheid tussen min of meer technische en min of meer beleidsmatige aspecten van de uitvoering.

In dit hoofdstuk komen in paragraaf 6.2 eerst een aantal informatieve en evaluatieve vragen over de uitvoering van de Wwik vanuit het perspectief van gemeenten en Kunstenaars&CO aan de orde. Daarna wordt in paragraaf 6.3 de uitvoering van de Wwik vanuit het perspectief van de kunstenaars belicht. Verschillen tussen gemeenten in de uitvoering van de Wwik worden in paragraaf 6.4 bekeken vanuit het perspectief van kunstenaars én gemeenten. Tot slot wordt de uitvoering van de Wwik in de concluderende paragraaf 6.5 vergeleken met de uitvoering van de Wik.

6.2 Uitvoering vanuit het perspectief van gemeenten en Kunstenaars&CO

6.2.1 *Uitvoerbaarheid van de Wwik en duidelijkheid van de regelgeving*

Centrumgemeenten vinden de Wwik over het algemeen redelijk gemakkelijk uit te voeren. Aanvraagprocedure, vaststelling van de rechtmatigheid van de uitkering en vaststelling van het inkomen met het oog op de progressie-eis zijn volgens de meeste gemeenten tamelijk tot heel gemakkelijk uitvoerbaar. De beroepsmatigheidsonderzoeken (entreetoets en her-toetsing) zijn volgens gemeenten lastiger uit te voeren, evenals de verrekening van eigen inkomsten van de kunstenaars en gedeeltelijke terugbetaling van de uitkering. Tabel 6a geeft een beeld van de wijze waarop gemeenten de uitvoerbaarheid en uitvoering van de Wwik op een aantal punten beoordelen. De enquête onder centrumgemeenten is door 19 van de 20 gemeenten ingevuld.

Bijna alle gemeenten hebben naar eigen zeggen voldoende kennis in huis over de Wwik en de kwaliteit van de uitvoering is volgens hen ook voldoende geborgd. Volgens sommige gemeenten mag er wel meer gedaan worden om kennis te behouden en te vergroten, bijvoorbeeld door middel van cursussen.

De Wwik is volgens gemeenten niet op alle punten en in alle concrete gevallen eenduidig. Wat betekent bijvoorbeeld tijdig als tijdig ontheffing moet worden aangevraagd? Wanneer is er sprake van zakelijk vermogen? En wat wordt er wel en niet onder beroepskosten verstaan? Vaak lossen medewerkers dit onderling op. Het ontbreekt echter aan één aanspreekpunt waar helderheid verschaft kan worden. Het overleg van centrumgemeenten dat halfjaarlijks plaatsvindt zou deze rol kunnen vervullen. Voor dit overleg worden alle centrumgemeenten uitgenodigd. Kunstenaars&CO neemt er ook aan deel en het ministerie van SZW wordt eveneens uitgenodigd. Het overleg biedt gelegenheid tot uitwisseling van ervaringen met uitvoeringsproblemen in verband met de Wwik maar leidt niet tot afspraken over uniforme oplossingen.

Gemeentelijke uitvoerders van de Wwik hebben behoefte aan één aanspreekpunt, bijvoorbeeld bij het ministerie van SZW, voor zaken die niet duidelijk zijn en waar ze zelf geen op-

lossing voor hebben. Hoewel gemeenten aangeven dat de communicatie met het ministerie van SZW summier is, hebben ze geen behoefte aan meer sturing vanuit het ministerie. Er zou wel vaker een vertegenwoordiger van SZW bij het halfjaarlijkse overleg van centrumgemeenten aanwezig mogen zijn en de telefonische bereikbaarheid van het ministerie zou beter kunnen.

Tabel 6a. *Uitvoerbaarheid en uitvoering van de Wwik volgens 19 centrumgemeenten*

Aspecten uitvoerbaarheid en uitvoering Wwik	Oordeel van 19 centrumgemeenten		
	gemakkelijk/ mee eens	noch, noch	moeilijk/ niet mee eens
Uitvoerbaarheid beëindiging Wwik-uitkering	16	2	1
Uitvoerbaarheid aanvraagprocedure	16	3	-
Uitvoerbaarheid rechtmatigheidsonderzoek	15	2	2
Uitvoerbaarheid progressietoets	13	3	3
Uitvoerbaarheid vaststelling definitieve uitkeringshoogte	12	6	1
Uitvoerbaarheid verrekening en terugbetaling	10	6	2
Uitvoerbaarheid hertoets beroepsmatigheid	9	3	7
Uitvoerbaarheid entreetoets beroepsmatigheid	8	5	7
Voldoende kennis over de Wwik bij medewerkers	17	-	2
Kwaliteit gemeentelijke uitvoering voldoende geborgd	15	1	1
Duidelijk waar aan te kloppen bij onduidelijkheden	14	3	2
Voldoende deskundigheidsbevordering	10	5	4
Regelgeving Wwik op alle punten voldoende duidelijk	9	4	5
Regelgeving Wwik op alle punten eenduidig	8	5	4

Bron: IVA, telefonische kunstenaarsenquête 2009 en enquête onder centrumgemeenten.

Diverse aspecten van de uitvoerbaarheid en uitvoering van de Wwik kwamen naast de schriftelijke enquête onder de centrumgemeenten ook aan de orde in interviews met hoofden van uitvoerende afdelingen en uitvoerende ambtenaren van vijf gemeenten. In het volgende wordt een aantal uitvoeringsproblemen uit de enquête en de interviews naar voren gehaald.

6.2.2 *Administratieve lasten en informatie-uitwisseling*

Gemeenten gaven via de schriftelijke enquête en in interviews te kennen dat zij de administratieve lasten van de Wwik nog steeds hoog vinden en dat die lasten bij de Wwik per saldo niet minder zijn dan bij de Wik. Specifieke administratieve lasten van de Wwik berusten vooral op de verschillende en herhaalde toetsen die volgens de regels moeten worden uitgevoerd. Voor die toetsen moet telkens weer informatie worden gevraagd en geregistreerd. Soms gaat het om herhaalde informatie over dezelfde onderwerpen waar geen verandering in optreedt of informatie over dezelfde onderwerpen die verschillend moet worden aangeleverd aan bijvoorbeeld Kunstenaars&CO en gemeente. Gemeenten pleiten voor betere afstemming met Kunstenaars&CO over dergelijke gegevens. Naast het onderlinge administratieve verkeer tussen gemeenten en Kunstenaars&CO kunnen ook de verantwoordingsinformatie die zij aan het ministerie van SZW moeten leveren en de gegevensverstrekking aan het Inlichtingenbureau en het CBS bezwaarlijk zijn.

6.2.3 *Inkomenstoets en beroepsmatigheidsadvies*

Centrumgemeenten zijn wettelijk verplicht om advies te vragen aan Kunstenaars&CO omtrent het beroepsmatig kunstenaarschap van personen die een Wwik-uitkering aanvragen. Centrumgemeenten toetsen of iemand op grond van zijn inkomenssituatie in aanmerking komt voor een Wwik-uitkering en Kunstenaars&CO toetst of een aanvrager het beroep van

kunstenaar uitoefent in de zin van de wet. Beide elementen van de toelatingstoets functioneren volgens centrumgemeenten, Kunstenaars&CO en kunstenaars over het algemeen naar behoren. Het zal zelden voorkomen dat iemand ten onrechte een Wwik-uitkering misloopt of ontvangt. Gemeenten zijn over het algemeen tevreden over de wijze waarop Kunstenaars&CO zijn adviserende taak uitvoert. Ze noemen de beroepsmatigheidsadviezen duidelijk, vinden dat de gegevensuitwisseling met Kunstenaars&CO goed verloopt en oordelen ook positief over de inhoudelijke kwaliteit van de adviezen. Gemeenten gaven in de interviews te kennen dat ze het contact met Kunstenaars&CO over de adviezen waarderen.

De beslissing om na het beroepsmatigheidsadvies een uitkering te verstrekken ligt geheel bij de gemeente. Sommige gemeenten beschouwen het advies van Kunstenaars&CO als bindend en volgen het altijd. Soms komt het advies niet overeen met het eigen oordeel van de gemeente en volgt deze het advies niet op. Voor zover zich meningsverschillen voordoen tussen gemeenten en Kunstenaars&CO hebben deze betrekking op drie punten: de beoordeling van inkomensgegevens met het oog op de beroepsmatigheid van de kunstenaar; de noodzaak van het beroepsmatigheidsonderzoek bij academieverlaters met een erkende kunstvakopleiding; en de toelating van personen met een erkende opleiding tot kunstdocent. Daarnaast vinden gemeenten dat de afhandelingstermijn van beroepsmatigheidsadviezen soms erg lang is: dat punt komt in paragraaf 6.2.4 nog apart aan de orde.

Verschillen in oordeel tussen Kunstenaars&CO en de gemeente over inkomensgegevens kunnen berusten op de periode waarover inkomsten worden meegeteld of op de datering van inkomsten, bijvoorbeeld op de dag dat een bedrag gefactureerd is of op de dag waarop een betaling door de kunstenaar ontvangen is. Ook worden inkomensgegevens wel door de kunstenaar aangeleverd na de referteperiode. In dat geval betreft de gemeente ze alsnog bij de beoordeling en wordt een negatief advies terzijde gelegd.

Het beroepsmatigheidsonderzoek is volgens gemeenten overbodig bij academieverlaters met een erkende kunstvakopleiding. Het diploma van de opleiding kwalificeert hen immers als kunstenaar? Gemeenten laten academieverlaters daarom wel eens toe tot de Wwik zonder het advies van Kunstenaars&CO af te wachten, zeker als het advies volgens de gemeente (te) lang duurt. Kunstenaars&CO hecht sterk aan de beroepsmatigheidstoets voor academieverlaters, vooral omdat het op die manier snel in contact komt met de kunstenaar en zicht krijgt op diens mogelijkheden. Als pas bij de eerste hertoets contact wordt gelegd, gaat in de ogen van Kunstenaars&CO één jaar verloren waarin de betrokken kunstenaars middels het flankerend beleid ondersteund hadden kunnen worden. Andere argumenten die Kunstenaars&CO aandragen tegen het laten vervallen van een centraal beroepsmatigheidsonderzoek voor academieverlaters, zijn:

- Er zal rechtsongelijkheid ontstaan als gemeenten dit zelfstandig toepassen;
- Niet alle kunst(gerelateerde)opleidingen geven toegang tot de WWIK;
- Gemeenten zijn niet op de hoogte van de actuele erkende opleidingen, omdat die continu aan verandering onderhevig zijn en namen van opleidingen en opleidingsrichtingen erg vaak veranderen.

De toelating van personen met een docentopleiding aan een erkende instelling voor kunstvakonderwijs is een ander geschilpunt. Volgens de wet zijn academieverlaters met zo'n opleiding geen scheppend, uitvoerend of toegepast werkend kunstenaar. Ze kunnen echter wel beschikken over de vereiste artistieke competenties. Sommige gemeenten laten een aanvrager met een opleiding tot docent daarom wel toe tot de Wwik, soms zonder het beroepsmatigheidsadvies af te wachten. Ten aanzien van de vraag of een aanvrager met een docentopleiding voldoet aan de beroepsmatigheidscriteria volgt Kunstenaars&CO echter strikt de richtlijnen van het Nuffic (en daarmee dus die van het ministerie van OCW) voor de erkenning van opleidingen die tot het beroep van kunstenaar opleiden.

6.2.4 Afhandelingssnelheid

De wet stelt een maximale termijn van acht weken aan de behandeling van de Wwik-aanvraag. Gemiddeld – zo blijkt uit de enquête onder centrumgemeenten - wordt een aan-

vraag voor de Wwik in negen weken afgehandeld. Er zijn echter aanvragen die veel sneller worden afgehandeld en aanvragen waarbij het juist veel langer duurt.

Volgens gemeenten loopt de afhandeling van aanvragen vooral vertraging op door de jaarlijkse piek in het aantal aanvragen in september, wanneer academieverlaters zich aanmelden voor de Wwik. Kunstenaars&CO geeft aan dat de lange afhandelingstermijn niet zozeer door de hoeveelheid aanvragen wordt veroorzaakt als wel door de kwaliteit van de informatie die kunstenaars aanleveren. Het kost veel tijd om de dossiers via aanvullende informatieverzoeken compleet te krijgen. De som van alle hersteltermijnen kan wel oplopen tot ruim 40 dagen. Actieve betrokkenheid van de gemeente bij de aanlevering van de benodigde informatie draagt volgens Kunstenaars&CO bij tot een veel kortere afhandelingstermijn. Gemeenten kiezen er uit capaciteitsoverwegingen veelal voor om de kunstenaar zelf zijn gegevens voor het beroepsmatigheidsonderzoek te laten verstrekken.

Sommige gemeenten nemen maatregelen om de afhandeling van aanvragen niet te lang te laten duren. Zoals gezegd, laten ze academieverlaters bijvoorbeeld toe zonder het beroepsmatigheidadvies af te wachten.

6.2.5 *Progressieve inkomenseis*

Uitvoerders en kunstenaars vinden de vaststelling van het inkomen voor de progressie-eis soms oneerlijk. Verschillende vormen van kunstenaarschap brengen uiteenlopende investeringen of beroepskosten met zich mee. Een zanger heeft bijvoorbeeld minder kosten dan een fotograaf of een beeldhouwer die dure apparatuur en/of materialen gebruiken. In het vorige hoofdstuk over de werking van de Wwik werd al gewezen op het probleem dat hoge uitgaven voor materiaal en andere beroepskosten ertoe kunnen leiden dat een kunstenaar niet meer aan de inkomenseis voldoet. Een lening afsluiten en kosten afschrijven als investering is dan gunstiger. Soms verwijst een gemeente een kunstenaar door naar het Besluit bijstand zelfstandigen (Bbz) omdat die meer mogelijkheden voor kredietfaciliteiten biedt. Overigens biedt ook Kunstenaars&CO in samenwerking met Triodos Bank een kredietfaciliteit voor kunstenaars. Die mogelijkheid is volgens Kunstenaars&CO onvoldoende bekend bij kunstenaars én bij gemeenten.

6.2.6 *Controle op fraude*

Fraudegevoelige onderdelen van de Wwik zijn vooral de vaststelling van de uitkering in verband met de levenssituatie (huishouden met of zonder partner) en na verrekening van eigen inkomsten.

Gemeenten gaan er over het algemeen van uit dat een kunstenaar alleenstaand is als hij of zij een eigen woning heeft en deze niet met iemand deelt. Als twee kunstenaars op één adres wonen maar naar eigen zeggen niet samenwonen, wordt soms gecontroleerd. Gemeenten gaan echter overwegend uit van de goede trouw van kunstenaars. Vooral in gemeenten met een relatief kleine populatie kunstenaars (in de Wwik) raakt de Wwik-consulent goed op de hoogte van de persoonlijke levenssituatie van kunstenaars en is gemakkelijk te controleren of een kunstenaar foute informatie verstrekt.

Bij de vaststelling van eigen inkomsten die achteraf eventueel op de uitkering in mindering moeten worden gebracht, zijn inkomsten uit zwart werk moeilijk te controleren. Dat geldt bijvoorbeeld voor een kunstenaar met een bijbaan in de horeca die fooien gemakkelijk buiten de boekhouding kan houden en voor allerlei andere werkzaamheden waarover gewoonlijk geen sociale lasten worden afgedragen en loonbelasting wordt ingehouden. In zulke gevallen komt het alleen op de kunstenaar aan om inkomsten uit nevenwerkzaamheden correct op te geven. Terwijl sommige gemeenten streng controleren op eigen inkomsten, gaan andere gemeenten vooral uit van de goede trouw van de kunstenaar. Meer hierover in paragraaf 6.4 over verschillen tussen gemeenten in de uitvoering van de Wwik.

6.2.7 Flankerend beleid en gemeentelijk activeringsbeleid

Kunstenaars in de Wwik kunnen naast de uitkering desgevraagd, dus op hun eigen initiatief, extra ondersteuning krijgen bij het (weer) opbouwen van een renderende beroepspraktijk, niet alleen via het landelijke flankerend beleid (Kunstenaars&CO) maar ook via hun centrumgemeente.⁷ De uitvoering van het flankerend beleid door Kunstenaars&CO valt buiten het evaluatieonderzoek naar de Wwik maar is een belangrijk onderdeel van de evaluatie van het flankerend beleid in opdracht van het ministerie van OCW. De relatie tussen beide vormen van extra ondersteuning, vanuit het perspectief van kunstenaars, gemeenten en Kunstenaars&CO, hoort wél bij de evaluatie van de Wwik omdat gemeentelijke activeringsmiddelen een nieuw element zijn van de Wwik.

Volgens driekwart van de kunstenaars beperkt hun gemeente zich tot het verstrekken van de uitkering en biedt zij geen andere vormen van ondersteuning aan. De centrumgemeenten bevestigen dit beeld: slechts de helft van de gemeenten geeft aan kunstenaars actief te wijzen op voorzieningen ter bevordering van arbeidsinschakeling. Slechts één gemeente geeft aan dat kunstenaars daar zelfs wel in ruime mate gebruik van maken. Eén reden om geen re-integratiemiddelen in te zetten voor kunstenaars in de Wwik is dat deze ervoor zijn bedoeld om mensen weer aan betaald werk te helpen. Dat staat haaks op de gedachte achter de Wwik die kunstenaars juist de ruimte biedt om een tijdlang te investeren in hun artistieke ontwikkeling zonder dat dat meteen voldoende inkomen oplevert. Een andere reden voor gemeenten om geen extra voorzieningen ter bevordering van arbeidsinschakeling aan te bieden is, dat het 'standaard' aanbod vaak niet aansluit bij de behoeften van kunstenaars. Veel kunstenaars hebben een hoger opleidingsniveau en andere ondersteuningsbehoeften dan de doelgroepen waarvoor de re-integratiemiddelen ontwikkeld zijn. De gemeente zou naast het beschikbare standaardaanbod dus specifieke vormen van ondersteuning voor kunstenaars moeten ontwikkelen, maar dat heeft geen prioriteit.

Gemeenten geven aan nauwelijks contact te hebben met Kunstenaars&CO over de afstemming tussen het landelijke flankerend beleid en het eigen activerend beleid. Gemeenten volgen ook niet of een kunstenaar in de Wwik gebruik maakt van het flankerend beleid, laat staan dat er afstemming plaatsvindt tussen het flankerend beleid en gemeentelijke voorzieningen. Gemeenten constateren wel dat kunstenaars over het algemeen heel tevreden zijn over het flankerend beleid van Kunstenaars&CO. Dat geldt zowel voor de coaching en begeleiding die kunstenaars via het flankerend beleid kunnen krijgen als voor het brede aanbod van cursusmogelijkheden (training, bijscholing) dat voor veel kunstenaars geschikt is.

6.2.8 Informatieoverdracht tussen gemeenten

De Wwik vraagt om een goede informatieoverdracht tussen centrumgemeenten onderling en tussen de centrumgemeente en omliggende gemeenten. Wanneer een kunstenaar in de Wwik verhuist naar een andere centrumgemeente of naar een gemeente waarvoor de Wwik door een andere centrumgemeente wordt uitgevoerd, moeten gegevens worden overgedragen. Dat verloopt soms stroef. Als een kunstenaar verhuist naar een andere gemeente, kan het voorkomen dat de nieuwe centrumgemeente onvoldoende op de hoogte wordt gebracht van bijvoorbeeld achterlopende toetsingen en onderzoeken in de oude gemeente.

Tussen centrumgemeenten en omliggende gemeenten worden alleen gegevens uitgewisseld als de omliggende gemeente hierom vraagt. Sommige gemeenten met veel omliggende gemeenten op betrekkelijk grote afstand hebben voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd om contact te leggen met deze omliggende gemeenten en de werking van de Wwik duidelijk te maken. De belangstelling hiervoor was doorgaans zeer gering. Dit kan komen doordat er weinig kunstenaars in omliggende gemeenten wonen. Als de sociale dienst van een omlig-

⁷ Artikel 21, eerste lid van de Wwik: 'Op verzoek van de kunstenaar die uitkering ontvangt op grond van deze wet, kan het college, zo nodig gehoord de adviserende instelling, aan hem voorzieningen aanbieden, gericht op het bevorderen van de arbeidsinschakeling in het kader van de uitoefening van een gemengde beroepspraktijk.'

gende gemeente echter onvoldoende op de hoogte is van de Wwik, kan het gebeuren dat een kunstenaar in de bijstand terecht komt terwijl hij in aanmerking zou komen voor de Wwik.

6.2.9 *Relaties met andere partijen*

Gemeenten onderhouden in verband met de uitvoering van de Wwik contact met meerdere organisaties, zoals het inlichtingenbureau, CBS, UWV en re-integratiebedrijven. Over het algemeen verloopt het contact met deze organisaties volgens centrumgemeenten goed. Als zich een probleem voordoet wordt een afspraak gemaakt om het te verhelpen. Alle centrumgemeenten spreken hun waardering uit over de ondersteuning die door Stimulansz geboden wordt. Stimulansz heeft ten doel om de kwaliteit van de dienstverlening op het gebied van onder meer werk en inkomen te verbeteren door middel van digitale kennissystemen met informatie voor burgers en professionals.

6.3 **Uitvoering vanuit het perspectief van kunstenaars**

6.3.1 *Het oordeel van kunstenaars over diverse aspecten van de uitvoering*

Kunstenaars zijn over het algemeen tevreden over de uitvoering van de Wwik. De meeste kunstenaars vinden dat de Wwik goed (59 procent) of redelijk (25 procent) wordt uitgevoerd door de gemeente, 11 procent vindt de uitvoering matig en 4 procent slecht.

Tabel 6b laat zien hoe kunstenaars verschillende aspecten van de uitvoering van de Wwik beoordelen. De behandeling van de aanvraag in het algemeen, de houding van de betrokken ambtenaar, het beroepsmatigheidsonderzoek bij de eerste aanvraag en de vaststelling van de definitieve uitkering (verrekening van eigen inkomsten) worden redelijk tot goed beoordeeld door ruim 80 procent van de kunstenaars. De deskundigheid van de betrokken ambtenaar scoort bijna even hoog. Kunstenaars zijn veel minder tevreden over de jaarlijkse hertoetsing van hun beroepsmatigheid, over de ruimhartigheid waarmee regels worden toegepast en over de informatievoorziening door de gemeente. Activerende maatregelen van de gemeente krijgen de allerlaagste waardering: dit is het enige aspect waarop kunstenaars de uitvoering van de Wwik in ruime meerderheid matig of slecht vinden.

Overigens valt het oordeel van kunstenaars die *uit* de Wwik zijn op bijna alle punten net iets minder positief uit dan dat van de kunstenaars die nog *in* de Wwik zitten. Kunstenaars die uit de Wwik zijn hebben vooral minder waardering voor het rechtmatigheidsonderzoek, voor de activerende maatregelen van de gemeente en zijn ook kritischer over de ruimhartigheid waarmee de regels worden toegepast.

Tabel 6b. *Oordeel van kunstenaars over diverse aspecten van de uitvoering van de Wwik*

Aspecten van de uitvoering van de Wwik door de gemeente	*Oordeel over uitvoering			**Vergelijking in en uit de Wwik		
	goed, redelijk	matig, slecht	geen mening	In de Wwik	Uit de Wwik	Totaal
	%	%	%	gem	gem	gem.
Behandeling van de aanvraag in het algemeen	85	14	1	1,5	1,6	1,5
Houding van betrokken ambtenaar	84	16	1	1,5	1,6	1,6
Het beroepsmatigheidsonderzoek bij eerste aanvraag	82	13	4	1,5	1,6	1,5
Vaststelling definitieve uitkering/verrekening eigen inkomsten	82	9	8	1,3	1,5	1,4
Deskundigheid van betrokken ambtenaar	79	20	1	1,6	1,7	1,7
Onderzoek naar rechtmatigheid van de uitkering	76	15	10	1,4	1,7	1,6
Snelheid waarmee de aanvraag werd behandeld	75	23	2	1,8	1,8	1,8
Onderzoek naar progressie [toename] eigen inkomen	73	14	13	1,6	1,7	1,6
Informatievoorziening door gemeente	70	29	1	1,8	2,1	2,0
Ruimhartigheid waarmee regels werden toegepast	65	26	10	1,8	2,1	2,0
Jaarlijkse hertoetsing van beroepsmatigheid	64	22	14	1,8	1,8	1,8
Activerende maatregelen van de gemeente	29	40	31	2,5	2,8	2,7

Bron: IVA, telefonische kunstenaarsenquête 2009 en enquête onder centrumgemeenten.

* De procentuele verdeling heeft betrekking op alle respondenten, het totaal percentage per rij is telkens - afhankelijk van afrondingen - 99 tot 101%.

** De vergelijking van gemiddelden heeft betrekking op kunstenaars in en uit de Wwik en op alle respondenten die een oordeel gaven. Het gemiddelde kan variëren van 1 (goed) tot 4 (slecht): hoe lager het cijfer, hoe hoger de waardering.

Een vijfde van de kunstenaars vindt dat de deskundigheid van de betrokken ambtenaar tekortschiet. Zij geven desgevraagd te kennen dat ze daarmee bedoelen dat deze te weinig inzicht heeft in de beroepspraktijk van kunstenaars (de helft van hen), te weinig interesse in hun situatie (ruim een derde) of te weinig kennis van de regels van de Wwik (ook ruim een derde). Een aantal van hen vindt (ook) dat de ambtenaar te weinig inzicht heeft in de inkomensvorming van kunstenaars (bijna een derde) of geen belangstelling voor kunst (een vijfde).

Alle bovengenoemde aspecten dragen in dezelfde richting bij aan het algemene oordeel van kunstenaars over de Wwik (van goed tot slecht): hoe positiever het oordeel over een afzonderlijk aspect, des te positiever het algemene oordeel. De deskundigheid en de houding van de betrokken ambtenaar, alsmede de ruimhartigheid waarmee de regels worden toegepast, leggen echter het meeste gewicht in de schaal.

6.3.2 Administratieve rompslomp

Administratieve rompslomp in verband met de verrekening van eigen inkomsten is voor ruim 60 procent van de kunstenaars een zwaarwegend nadeel van de Wwik. Nu zullen er weinig kunstenaars in of buiten de Wwik zijn die genoeg scheppen in de administratieve kanten van hun werk, daarin onderscheiden ze zich niet van andere kleine zelfstandigen. Hun misnoegen zal ook niet alleen door de Wwik worden gewekt maar bijvoorbeeld ook door de Belastingdienst. De Wwik brengt wel specifieke administratieve lasten met zich mee. Deze berusten vooral op de verschillende en herhaalde toetsen die volgens de regels moeten worden uitgevoerd. Na een jaar Wwik vindt een samenloop van diverse onderzoeken plaats. Zo

moet het jaarinkomen van de kunstenaar worden vastgesteld om te bezien of er een verrekening met de uitkering moet plaatsvinden, moet worden bepaald of de kunstenaar voldoende inkomen heeft om aan de progressie-eis te voldoen en vindt er een hertoets van de beroepsmatigheid plaats. Voor de hertoets beziet Kunstenaars&CO onder meer of er ook voldoende inkomsten uit kunst verworven worden. De gevraagde gegevens moeten op uiteenlopende formulieren worden ingevuld en hebben dikwijls betrekking op periodes die niet synchroon lopen.

6.3.3 Onderwerpen waarover kunstenaars wel eens een meningsverschil hebben met de gemeente of met Kunstenaars&CO

Van de kunstenaars heeft ongeveer een kwart wel eens een meningsverschil met de centrumgemeente (of Kunstenaars&CO) gehad over de uitvoering van de Wwik. De verrekening van eigen inkomsten is het onderwerp waarover men het vaakst van mening verschilt (13 procent). Meningsverschillen over het beroepsmatigheidsonderzoek (9 procent), de progressieve inkomenseis (8 procent) en het rechtmatigheidsonderzoek (5 procent) komen nog minder voor. Meningsverschillen over het beroepsmatigheidsonderzoek hebben in de meeste gevallen betrekking op de erkenning van de opleiding. Meningsverschillen over de verrekening van eigen inkomsten worden vaker niet dan wel naar tevredenheid van de kunstenaar opgelost. Bij meningsverschillen over de progressieve inkomenseis en het beroepsmatigheidsonderzoek wordt vaker een oplossing naar tevredenheid van de kunstenaar gevonden.

6.3.4 Afstemming flankerend beleid en gemeentelijk activeringsbeleid

Resultaten van de kunstenaarsenquête komen voor wat betreft het gemeentelijk activerend beleid en de afstemming daarvan met het landelijke flankerend beleid overeen met de resultaten van de enquête onder gemeenten. Het merendeel van de gemeenten doet hier naar eigen zeggen en volgens hun kunstenaars weinig of niets aan. Volgens een derde van de kunstenaars die gebruik maakten van het flankerend beleid én zeggen dat hun gemeente naast de uitkering wel andere vormen van ondersteuning aanbiedt ontbreekt het aan afstemming tussen het flankerend beleid en gemeentelijke voorzieningen; een kwart vindt dat er wel voldoende afstemming is. De grootste groep (ruim 40 procent) weet niet of er voldoende afstemming is. Volgens de meeste kunstenaars is er wel een belangrijk verschil tussen het flankerend beleid van Kunstenaars&CO en de extra voorzieningen van de gemeente. Kunstenaars&CO doet hier niet alleen méér aan maar het aanbod van Kunstenaars&CO is volgens deze kunstenaars ook meer op de ontwikkeling van het kunstenaarschap gericht, terwijl het er bij de gemeente vooral om gaat direct meer inkomsten uit ander werk te verwerven. Ook hierin bevestigen kunstenaars het beeld zoals dat door de gemeenten zelf wordt gegeven.

6.4 Verschillen tussen gemeenten in de uitvoering van de Wwik

6.4.1 Drie soorten verschillen

In de wijze waarop de Wwik wordt uitgevoerd, treden tussen gemeenten soms aanzienlijke verschillen op. Het betreft verschillen in de min of meer procedurele en technische uitvoering van de wet, in ruimhartigheid van de toepassing van regels ten gunste van de aanvrager en op min of meer beleidsmatige verschillen. Technische en procedurele verschillen in uitvoering hebben onder meer betrekking op de wijze waarop centrumgemeenten omgaan met het beroepsmatigheidsadvies, de wijze waarop op fraude wordt gecontroleerd, de wijze waarop de progressie-eis wordt gehanteerd, en de interne kwaliteitscontrole. Het betreft dus een aantal uitvoeringsaspecten dat hierboven in paragraaf 6.2 en 6.3 al aan de orde kwam en waar we er in deze paragraaf niet verder op in gaan, behalve waar ze verband houdt met de ruimhartigheid waarmee regels worden toegepast. Beleidsmatige verschillen hebben betrekking op de mate waarin en de wijze waarop de gemeente inzet op activering, op de relatie tussen Wwik en Wwb en op de relatie tussen Wwik en gemeentelijk kunstbeleid.

Verschillen tussen gemeenten in uitvoeringspraktijk roepen de vraag op of deze binnen de ruimte blijven die de wet toelaat. Een evaluatieonderzoek als dit kan echter geen uitspraak doen over de toelaatbaarheid van deze uitvoering.

6.4.2 Verschillen tussen gemeenten volgens kunstenaars

Volgens de meeste kunstenaars voert de centrumgemeente de Wwik zoals gezegd redelijk tot goed uit, maar dit algemene oordeel varieert wel per gemeente. Tabel 6c laat de verschillen zien tussen gemeenten in de uitvoering van de Wwik, zoals beoordeeld door kunstenaars. Tegenover gemeenten die de Wwik naar het oordeel van meer dan 70 procent van hun kunstenaars over het algemeen goed uitvoeren, staan andere gemeenten die het volgens (veel) minder dan het helft van de kunstenaars goed doen. De grootste verschillen, zoals die tot uiting komen in het oordeel van kunstenaars, hebben betrekking op de snelheid waarmee de aanvraag wordt behandeld, de ruimhartigheid waarmee regels worden toegepast en de activerende maatregelen van de gemeente. Ook hier blijkt dat het algemene oordeel van kunstenaars over hun gemeente samenhangt met het oordeel over afzonderlijke aspecten van de uitvoering. De gemeenten waar kunstenaars het meest tevreden over zijn scoren dus hoog op meerdere aspecten en de gemeenten waar kunstenaars het minst tevreden over zijn scoren meestal ook het laagst op afzonderlijke aspecten.

Tabel 6c. *Verschillen tussen gemeenten in de uitvoering van de Wwik, zoals beoordeeld door kunstenaars*

Aspecten van de uitvoering van de Wwik door de gemeente (en Kunstenaars&CO)	Hoogste score	Laagste score	Totaalscore
	gem.	gem.	gem.
Behandeling van de aanvraag in het algemeen	1,2	2,2	1,5
Houding van betrokken ambtenaar	1,2	1,9	1,5
Het beroepsmatigheidsonderzoek bij eerste aanvraag	1,2	1,6	1,5
Vaststelling definitieve uitkering/verrekening eigen inkomsten	1,1	1,8	1,4
Deskundigheid van betrokken ambtenaar	1,3	2,0	1,6
Onderzoek naar rechtmatigheid van de uitkering	1,2	1,8	1,5
Snelheid waarmee de aanvraag werd behandeld	1,2	2,6	1,8
Onderzoek naar progressie [toename] eigen inkomen	1,4	1,8	1,6
Informatievoorziening door gemeente	1,5	2,3	1,9
Ruimhartigheid waarmee regels werden toegepast	1,3	2,6	1,5
Jaarlijkse hertoetsing van beroepsmatigheid	1,4	2,0	1,8
Activerende maatregelen van de gemeente	2,0	3,1	2,6

Bron: IVA, telefonische kunstenaarsenquête 2009.

Het oordeel varieert van 1 (goed) tot 4 (slecht). Hoe lager het gemiddelde, des te positiever het oordeel van kunstenaars over aspect van de uitvoering. De middelste waarde is 2,5.

Het percentage kunstenaars dat wel eens een meningsverschil met de gemeente gehad heeft over een of ander onderdeel van de Wwik varieert van 14 tot 37 procent. Hoe meer kunstenaars wel eens een meningsverschil met de gemeente gehad hebben, des te minder gunstig het gemiddelde oordeel van kunstenaars over de uitvoering van de Wwik door hun gemeente. De gemeenten waar kunstenaars het vaakst een meningsverschil over de uitvoering van de Wwik hebben, zijn dezelfde gemeenten waar ook betrekkelijk veel kunstenaars de uitvoering matig of slecht noemen.

6.4.3 Ruimhartigheid en rechtmatigheid

Sommige gemeenten zijn, gemeten naar het oordeel van hun kunstenaars, ruimhartiger in het toepassen van de regels dan andere gemeenten. Dat betreft hoogstwaarschijnlijk aspecten van de Wwik waar kunstenaars het vaakst een meningsverschil met de gemeente over

hebben: de verrekening van eigen inkomsten en de progressieve inkomenseis. Het beroepsmatigheidsonderzoek zorgt ook wel eens voor een meningsverschil, maar dat doet zich dan meestal voor tussen de kunstenaar en Kunstenaars&CO.

Uit de interviews met gemeentelijke uitvoerders van de Wwik blijkt dat de Wwik enerzijds wordt ervaren als een strakke regeling die weinig afwijkingen toelaat maar anderzijds toch ruimte laat voor een meer of minder ruimhartige toepassing van de regels. Er is bijvoorbeeld duidelijk omschreven aan welke eisen de kunstenaar moet voldoen om voor Wwik in aanmerking te komen. Over de interpretatie van deze eisen bestaat echter onduidelijkheid. De ene gemeente is ruimhartiger dan een andere gemeente in de toepassing van deze eisen in individuele gevallen. Er zijn gemeenten die regels van de Wwik strikt toepassen en een zakelijke, weinig persoonlijke relatie met kunstenaars in de Wwik onderhouden. In andere gemeenten kent de Wwik-consulent de kunstenaars persoonlijk en komt hij hen ook wel buiten het kantoor van de sociale dienst tegen, bijvoorbeeld bij een tentoonstelling, voorstelling of concert.

Gemeenten gaan verschillend om met het controleren op fraude. Amsterdam, dat verreweg de grootste populatie Wwik-cliënten heeft, behandelt Wwik-cliënten bijvoorbeeld op dezelfde wijze als cliënten van de Wwb en neemt ze mee in de reguliere steekproefsgewijze en signaalgestuurde fraudeonderzoeken. Amsterdam deed 105 fraudeonderzoeken in 2008, met 21 geconstateerde fraudegevallen. Andere gemeenten controleren alleen als daar gerede aanleiding toe is, hetgeen in veel gemeenten betekent dat er maar een paar of geen enkel fraudeonderzoek wordt gedaan. Die gemeenten geven aan dat ze hun kunstenaars goed kennen en ze niet als een potentieel fraudeur zien. Bij aanmelding voor de Wwik krijgen ze meestal al een goed beeld van de situatie en de betrouwbaarheid van de cliënt. Binnen gemeenten zijn ook verschillen te zien in de mate waarin en de manier waarop personen in de Wwik en in de Wwb worden gecontroleerd. Mensen met de bijstandsuitkering worden strenger en vaker gecontroleerd op fraude dan kunstenaars in de Wwik.

6.4.4 *Wwik en activerend arbeidsmarktbeleid*

Tussen gemeenten bestaan grote verschillen voor wat betreft de inzet – ja of nee en de manier waarop – van voorzieningen ter bevordering van arbeidsinschakeling. Tegenover negen gemeenten die zeggen dat ze hun kunstenaars actief wijzen op de mogelijkheid om gebruik te maken van re-integratiemiddelen staan zeven gemeenten die dat niet doen. Driekwart van alle bevroegde kunstenaars zegt dat hun gemeente geen extra voorzieningen aanbiedt en zich beperkt tot het verstrekken van de uitkering. Er zijn echter gemeenten waar dit volgens minder dan de helft van de kunstenaars het geval is en andere gemeenten waar volgens meer dan 80 procent van de kunstenaars zo is. Gemeenten die zulke voorzieningen aanbieden, doen dat ook verschillend naar het oordeel van hun kunstenaars: er zijn gemeenten waar kunstenaars de activerende maatregelen eerder matig of slecht vinden en andere gemeenten waar die maatregelen volgens kunstenaars redelijk of zelfs goed zijn.

6.4.5 *Wwik en Wwb*

De Wwb is het sluitstuk van de sociale zekerheid, de laatste toevlucht voor personen die onvoldoende middelen van bestaan hebben. Iemand komt alleen in de bijstand als hij of zij niet in aanmerking komt voor een voorliggende voorziening. Dat is volgens artikel 5 van de Wwb 'elke voorziening buiten deze wet waarop de belanghebbende of het gezin aanspraak kan maken, dan wel een beroep kan doen, ter verwerving van middelen of ter bekostiging van specifieke uitgaven'. De Wwik is volgens artikel 15 van de Wwb géén voorliggende voorziening. Het is dus niet zo dat bij een kunstenaar die bijstand aanvraagt eerst getoetst moet worden of hij of zij in aanmerking komt voor de Wwik. Voor kunstenaars zijn Wwik en Wwb wettelijk gelijkwaardige alternatieven. De huidige situatie, waarbij de Wwb wel gebudgetteerd is, waardoor de gemeente financieel baat heeft bij een doeltreffende en doelmatige uitvoering, en de Wwik niet, kan gemeenten in theorie in de verleiding brengen om de Wwik wel als voorliggende voorziening toe te passen. Een kunstenaar die uit de bijstand en in de Wwik gaat betekent immers minder kosten voor de gemeente? Gemeenten bevestigen in in-

interviews desgevraagd dat het bij de huidige financiering van de Wwik en Wwb financieel gunstiger is om iemand in de Wwik te hebben dan in de bijstand. Er zijn drie gemeenten die bijstandsgerechtigden die nog niet aan de beroepsmatigheidseisen voldoen maar op grond van hun beroep in aanmerking kunnen komen voor de Wwik, een traject aanbieden waardoor ze daar na verloop van tijd misschien wel aan gaan voldoen. Deze maatregel wordt informeel 'pre-Wwik' genoemd en wordt onder meer in Amsterdam toegepast, waar Kunstenaars&CO het bijbehorende traject verzorgt.

6.4.6 *Wwik en kunstbeleid*

Bijna alle gemeenten beperken zich tot de uitvoering van de Wwik op zichzelf. Slechts een enkele gemeente ziet de Wwik ook als een instrument om het kunstbeleid in de gemeente te versterken en legt via de Wwik verbindingen tussen kunstbeleid en kunstenaarsbeleid. De Wwik-afdeling werkt daarbij nauw samen met de afdeling cultuur van de eigen gemeente. In die gemeente worden kunstenaars in de Wwik doelgericht ingeschakeld bij kunstprojecten waardoor zij meer kans krijgen zich te ontwikkelen en door betaalde opdrachten kunnen voldoen aan de progressie-eis. Bovendien dragen ze bij aan het culturele klimaat in de gemeente.

6.5 **Uitvoering van de Wwik vergeleken met de Wik**

6.5.1 *Minder en meer administratieve lasten*

Naar aanleiding van de evaluatie van de Wik is besloten de uitvoerbaarheid van de Wwik te vergemakkelijken door de uitkering maandelijks bruto te verstrekken. Bruteringslasten op het gebied van de verrekening van de eigen inkomsten moeten betekenen. De Wwik is volgens gemeenten over het geheel genomen niet moeilijker uitvoerbaar dan de Wik. Gemeenten vinden echter – net als de kunstenaars – de administratieve lasten te groot en bovendien niet verminderd ten opzichte van de Wik. Deze lasten worden met name gevormd door de vele toetsmomenten die mede het gevolg zijn van de progressieve inkomenseis in de Wwik. Dit is de administratieve keerzijde van de progressieve inkomenseis die als belangrijke bijdrage aan de effectiviteit van de Wwik wordt beschouwd. Kunstenaars moeten aan veel onderzoeken deelnemen en op een aantal momenten in het jaar gegevens over uiteenlopende periodes aanleveren aan zowel de gemeenten als aan Kunstenaars&CO. Volgens gemeenten kan de aanlevering van gegevens beter afgestemd worden met Kunstenaars&CO.

6.5.2 *Uitvoering gemakkelijker en beter*

Gemeenten vinden de Wwik over het algemeen beter uitvoerbaar dan de Wik voor wat betreft de onderdelen die ook in de Wik waren opgenomen, zoals de aanvraagprocedure, de vaststelling van de definitieve uitkering en de beëindiging van de uitkering. Hierin speelt mee dat de kennis bij gemeentelijke uitvoerders is gegroeid waardoor uitvoeringsproblemen die zich nog voordeden bij de Wik nu minder zijn geworden of niet meer bestaan. De vaststelling van de beroepsmatigheid (entree-toets en hertoets) is volgens gemeenten minder gemakkelijk uitvoerbaar door de vertraging die daarin optreedt. Desondanks geven gemeenten te kennen dat de Wwik beter uitvoerbaar is geworden doordat het contact met Kunstenaars&CO verbeterd is. Sinds de invoering van de Wwik is er regelmatig persoonlijk contact tussen gemeentelijke uitvoerder en consultants van Kunstenaars&CO waardoor de aanspreekbaarheid bij problemen toeneemt.

Kunstenaars beoordelen de uitvoering van de Wwik (in 2009) beter dan de uitvoering van de Wik (in 2005), zoals tabel 6d laat zien. Dit betreft alle onderdelen die ook voor de Wik golden, met uitzondering van de hertoets van beroepsmatigheid. Punten waarop de uitvoering van de Wwik volgens kunstenaars beter is dan de Wik zijn vooral de deskundigheid van de betrokken ambtenaar, gevolgd door de houding van de ambtenaar, de ruimhartigheid waar-

mee de regels worden uitgevoerd en de vaststelling van de uitkering na verrekening van eigen inkomsten.

Tabel 6d. *Beoordeling door kunstenaars van de uitvoering Wwik en Wik*

Aspecten van de uitvoering van de Wwik en Wik door de gemeente	Wik	Wwik
	goed of redelijk	goed of redelijk
	%	%
Behandeling van de aanvraag in het algemeen	79	84
Vaststelling definitieve uitkering/verrekening eigen inkomsten	71	81
Houding van betrokken ambtenaar	67	80
Het beroepsmatigheidsonderzoek bij eerste aanvraag	72	79
Deskundigheid van betrokken ambtenaar	55	77
Snelheid waarmee de aanvraag werd behandeld	68	75
Informatievoorziening door gemeente	59	64
Ruimhartigheid waarmee regels werden toegepast*	51	62
Jaarlijkse hertoetsing van beroepsmatigheid*	67	61

Bron: IVA, telefonische kunstenaarsenquêtes 2005 en 2009.

Gegevens hebben betrekking op respondenten die *uit* de Wwik en Wik zijn.

* Over deze beide aspecten hadden tamelijk veel respondenten geen mening: respectievelijk 11 en 14 procent (ruimhartigheid) en 18 en 15 procent (jaarlijkse hertoetsing).

Geraadpleegde literatuur, documenten en websites

Literatuur

Aalst, M. van der, en T. IJdens (2002). *De evaluatie van de Wet inkomensvoorziening kunstenaars (WIK)*. Den Haag: Ministerie van SZW.

Haanstra, F. (2000). *Deelname van schoolverlaters aan de Wet Inkomensvoorziening Kunstenaars*. Den Haag: Ministerie van SZW.

IJdens, T. en A. Vloet (2006). *Nulmeting voor de evaluatie van de Wet werk en inkomen kunstenaars (Wwik)*. Tilburg: IVA beleidsonderzoek en advies.

IJdens, T. (2008). Voorspel tot de evaluatie van de Wwik. *Kunsten '92 Nieuwsbrief* 38, april 2008.

Documenten

Kerncijfers Wet werk en bijstand. Resultaten na de evaluatie (2008). Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp Wik. Tweede Kamer, vergaderjaar 1996–1997, 25 053, nr. 3.

Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp Wwik. Tweede Kamer, vergaderjaar 2003–2004, 29 574, nr. 3.

Rijksbegroting Sociale zaken en werkgelegenheid (2002-2008).

Stichting Toezicht Beroepsmatigheidsonderzoek. *Jaarverslag 2008*.

Wet werk en bijstand. *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden* 2003, 375

Wet werk en inkomen kunstenaars. *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden* 2004, 717.

Wet werk en inkomen kunstenaars. Brief van de staatssecretaris van aan de Tweede Kamer, vergaderjaar 2004–2005, 29 574, nr. 16.

Websites

www.kunstenaarsenco.nl/wwik/

www.minszw.nl

www.st-ab.nl/wetwwb.htm

www.stimulanz.nl

www.werkvoorschriftenwwb.nl

Bijlagen

Bijlage I. Startnotitie

Startnotitie evaluatieonderzoek van de Wet werk en inkomen kunstenaars

1. Aanleiding

Per 1 januari 2005 is de Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) in werking getreden als opvolger van de Wet inkomensvoorziening kunstenaars (WIK). In artikel 79 van de WWIK is opgenomen dat de Minister van SZW binnen 5 jaar na inwerkingtreding in overeenstemming met de Minister van OCW aan de Staten-Generaal een verslag zendt over de doeltreffendheid en de effecten van deze wet in praktijk. De betrokkenheid van OCW hangt samen met de beroepstoets en het flankerend beleid voor kunstenaars in deze SZW-inkomensregeling, alsmede met de relatie tussen de WWIK en andere onderdelen van het kunstbeleid. In deze startnotitie volgen de contouren van het uit te voeren evaluatieonderzoek.

2. Uitgangspunten en doelen van de WWIK

In de memorie van toelichting bij de WWIK⁸ worden uitgangspunten en doelen van deze regeling als volgt omschreven en toegelicht: " Net als het geval is in de Wet werk en bijstand (WWB) krijgt het uitgangspunt dat iedereen in eerste instantie zelf verantwoordelijk is voor de voorziening in het bestaan ook in de WWIK een centrale rol. Vertaald naar de WWIK betekent dit dat een kunstenaar alle vrijheid krijgt om naar eigen inzicht te werken aan de opbouw van een renderende beroepspraktijk als kunstenaar. Tegelijkertijd is het de verantwoordelijkheid van de kunstenaar en diens eventuele echtgenoot om zelfstandig in de kosten van het bestaan te (gaan) voorzien.

De centrale uitgangspunten uit de WIK blijven daarbij onverkort gehandhaafd. Noch de evaluatie van de WIK, noch de recente wijzigingen in het stelsel van sociale zekerheid geven aanleiding om de beginselen die ten grondslag liggen aan de WIK te wijzigen. De legitimering van de WIK vindt zijn oorsprong in de erkenning van de bijzondere positie die (startende) kunstenaars innemen op de arbeidsmarkt. Starters hebben tijd nodig om zich te oriënteren op de kunstpraktijk en om zich daarin een positie te verwerven. Gevestigde kunstenaars hebben te maken met continuïteitsproblemen als gevolg van tijdelijke contracten, (meerdere) deeltijdbanen en een ongewisse markt. Voor een aanzienlijk deel van de gevestigde of startende kunstenaars geldt dan ook dat zij gedurende kortere of langere tijd zijn aangewezen op een uitkering ter voorziening in de kosten van het levensonderhoud. De regering is van oordeel dat er geen aanleiding bestaat om de situatie van kunstenaars thans anders te beoordelen dan het geval was bij de invoering van de WIK in januari 1999.

De WIK had als doel kunstenaars te ondersteunen bij de opbouw van een renderende beroepspraktijk als kunstenaar, dan wel hen in staat te stellen een tijdelijke terugval in inkomsten op te vangen. In het verlengde van deze doelstelling had de WIK ook als doel om te voorkomen dat een beroepsmatig kunstenaar een beroep moet doen op de bijstand. Ook in de WWIK blijven deze doelstellingen gehandhaafd. In de WWIK wordt van de kunstenaars wel een tegenprestatie gevraagd in die zin dat de verantwoordelijkheid van de kunstenaar om op termijn zelfstandig in de kosten van het levensonderhoud te kunnen voorzien meer wordt benadrukt.

Daar waar dit naar de mening van de regering mogelijk is en verantwoord, wordt in de WWIK vereenvoudiging van regelgeving en deregulering doorgevoerd. Dit zal ook het geval zijn voor de relatie Rijk-gemeente die zoveel als mogelijk op basis van die in de WWB zal worden geschoeid. Daar de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten voor wat betreft de WWIK fundamenteel afwijkt van die in de WWB, zal de relatie Rijk-gemeente in ieder geval op het niveau van verantwoording niet dezelfde kunnen zijn als onder de WWB. Tot slot is de herziening erop gericht om de WWIK zoveel mogelijk als een zelfstandige wet te kunnen laten functioneren."

Voor wat betreft het bevorderen van de zelfstandige voorziening in het bestaan volgt uit de memorie van toelichting bij de WWIK de onderstaande passage (Tweede Kamer, 2003-2004, 29574, nr. 3, p. 9):

"Het bevorderen dat een kunstenaar zo snel mogelijk, doch uiterlijk na 48 maanden WWIK-uitkering zelfstandig kan voorzien in het bestaan via een renderende - al dan niet gemengde

⁸ Tweede Kamer, 2003-2004, 29574, nr. 3, p. 3.

- beroepspraktijk als kunstenaar wordt in de WWIK met nadruk nagestreefd. Zoveel mogelijk moet worden bevorderd dat kunstenaars in de hen geboden tijd van maximaal 48 uitkeringsmaanden slagen in het opbouwen van een renderende - al dan niet gemengde - beroepspraktijk als kunstenaar, waarmee kan worden voorkomen dat zij na deze periode terug moeten vallen op de bijstand.”

Uit de evaluatie van de regeling in 2009 moet blijken of deze doelen van de WWIK dichterbij worden gebracht dankzij de regeling. Volledigheidshalve wordt hier opgemerkt dat het ministerie van OCW op korte termijn voorziet in een onderzoek naar het flankerend beleid van de WWIK.

3. Achtergrondinformatie over de WWIK

De WWIK geeft kunstenaars - maximaal vier jaar binnen een periode van tien jaar - een aanvulling op hun inkomen als zij niet in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien. Startende kunstenaars kunnen de WWIK-uitkering gebruiken bij de opbouw van een renderende beroepspraktijk. Andere kunstenaars kunnen met een WWIK-uitkering een tijdelijke terugval in het inkomen opvangen.

Om in aanmerking te blijven voor een WWIK-uitkering dient de kunstenaar in de regeling - naast beroepsmatig als kunstenaar actief te zijn - steeds meer te verdienen: de progressieve inkomenseis. Deze extra prikkel in de WWIK volgt uit de evaluatie van de WIK.

De WWIK wordt uitgevoerd door 20 centrumgemeenten. De toetsing van de beroepsmatigheid van kunstenaars in de WWIK geschiedt door Kunstenaar & CO.

De hoogte van de WWIK-uitkering wordt op jaarbasis definitief vastgesteld en is afhankelijk gesteld van de bijstandsnormen. Kunstenaars in de regeling kunnen hun uitkering met eigen inkomsten aanvullen tot maximaal 125 procent van de netto bijstandsnorm. Kunstenaars in de regeling hebben geen sollicitatieplicht.

4. Opzet evaluatieonderzoek van de WWIK

Een scherp beeld van de werking van de WWIK vraagt om een evaluatieonderzoek waarin vanuit verschillende invalshoeken wordt gekeken naar het effect van deze wet en de werking ervan. Daarom dient de evaluatie ten minste de volgende onderdelen te bevatten:

- *een effectmeting van de WWIK;*
- *een beschrijving van de werking van de WWIK vanuit het perspectief van de kunstenaar;*
- *een beschrijving van de werking van de WWIK vanuit het perspectief van de uitvoeringsinstellingen, en;*
- *een beschrijving en verklaring van de kosten en het gebruik van de WWIK.*

4.1 Effectmeting WWIK

De effectmeting dient een antwoord te geven op de onderstaande onderzoeksvraag:

- *In hoeverre draagt de WWIK bij aan uitkeringsonafhankelijkheid van beroepsmatig actieve kunstenaars, al dan niet via een gemengde beroepspraktijk?*

Deze onderzoeksvraag resulteert in elk geval in de volgende subvragen:

- *Welk deel van de WWIK-ers valt na uitstroom uit deze regeling terug op de bijstand en welk deel niet?*
- *Uit welke componenten bestaat het inkomen van uitgestroomde WWIK-ers die niet terugvallen op de bijstand? In welke onderlinge verhouding staan deze componenten?*
- *In welke mate is het inkomen van uitgestroomde ex-WWIK-ers die niet terugvallen op de bijstand van meer structurele aard?*

In 2005 is een nulmeting gehouden onder de doelgroep over de periode die vooraf gaat aan de inwerkingtreding van de WWIK⁹. In dit onderzoek stonden de bovengenoemde vragen centraal. Via een meting in 2009 die tenminste ingaat op dezelfde vragen wordt zichtbaar of kunstenaars die een beroep doen op de WWIK vaker zelfstandig in het bestaan kunnen voorzien met inkomsten uit een al dan niet gemengde beroepspraktijk dan voor de komst van deze regeling.

⁹ Nulmeting voor de evaluatie van de Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK), IVA Beleidsonderzoek en Advies, Tilburg, april 2006.

4.2 De werking van de WWIK vanuit het perspectief van de kunstenaar

Het perspectief van de kunstenaars, als doelgroep van de regeling, zou kunnen worden belicht aan de hand van de onderzoeksvragen over:

- *de toegankelijkheid van de WWIK;*
- *de progressieve inkomenseis in de WWIK;*
- *de wijze waarop de kunstenaars gebruik maken van de WWIK;*
- *de deelname aan het flankerend beleid;*
- *het (vrijwillig) gebruik voorzieningen tot verbetering van arbeidsinschakeling;*
- *de mening van kunstenaars over aan de regeling verbonden administratieve verplichtingen;*
- *het oordeel van kunstenaars over het effect en de werking van de WWIK (waaronder misbruik en oneigenlijk gebruik);*
- *het beeld dat kunstenaars hebben over de plaats van de WWIK binnen het kunst domein, mede in vergelijking met de WIK.*

4.3 De werking van de WWIK vanuit het perspectief van de uitvoering

Voor de uitvoering van de WWIK zijn 20 centrumgemeenten verantwoordelijk. Daarnaast toetst Kunstenaars & CO in het kader van een wettelijke taak de beroepsmatigheid van kunstenaars in de regeling. Voorgesteld wordt het perspectief van de uitvoeringsinstellingen te onderzoeken aan de hand van vragen over:

- *de progressieve inkomenseis in de WWIK;*
- *de vormgeving van het uitvoeringsproces (waaronder het onafhankelijk toezicht via de Stichting Toezicht Beroepsmatigheidsonderzoek);*
- *de invulling van het eigen (gemeentelijk) beleid;*
- *de inzet van voorzieningen tot verbetering van arbeidsinschakeling op verzoek van kunstenaars;*
- *de samenwerking tussen betrokken partijen;*
- *de toegankelijkheid, rechtvaardigheid en rechtmatigheid (waaronder misbruik en oneigenlijk gebruik) van de WWIK;*
- *hun mening over aan de regeling verbonden administratieve verplichtingen;*
- *hun mening over het flankerend beleid;*
- *hun oordeel over het effect en de werking van de WWIK;*
- *hun beeld over de plaats van de WWIK binnen het kunstdomein, mede in vergelijking met de WIK.*

4.4 Kosten en het gebruik van de WWIK

De uitgaven in het kader van de WWIK hebben betrekking op uitkeringslasten en uitvoeringskosten, waarbij het aandeel van de uitvoeringskosten relatief groot is. De uitvoeringskosten WWIK komen overeen met ongeveer 20% van de uitkeringslasten WWIK, terwijl de uitvoeringskosten voor de overige gemeentelijke uitkeringsregelingen overeenkomen met circa 10% van de uitkeringslasten. Uitvoeringskosten betreffen kosten gemaakt door gemeenten en Kunstenaars & CO bij de uitvoering van de WWIK. Het onderzoek dient in te gaan op de volgende vragen, en wel verbijzonderd naar uitkeringslasten, gemeentelijke uitvoeringskosten en uitvoeringskosten van Kunstenaars & CO:

- *hoe is de hoogte bepaald van de budgetten die zijn ingezet;*
- *wat is hiervan de onderbouwing.*

Daarnaast is het de bedoeling dat in het kader van dit evaluatieonderzoek het gebruik van de WWIK wordt nagegaan onder gebruikmaking van de volgende vragen:

- *hoeveel kunstenaars werden bij de invoering van de WWIK verwacht in de regeling;*
- *wat was het feitelijk gebruik door kunstenaars van de regeling in de afgelopen jaren en hoe valt dat te verklaren ten opzichte van de oorspronkelijke verwachtingen;*
- *wat zijn de meest recente cijfers over het gebruik van de WWIK en hoe vallen die cijfers in geval van een eventuele trendbreuk te verklaren.*

4.5 Bronnen voor het evaluatieonderzoek

De onderzoeksbureaus dienen in de offerte aan te sluiten bij de informatiebronnen en de vragen die in 2005 bij de nulmeting (bijgevoegd) zijn gebruikt.

5. Planning

Voor de evaluatie van de WWIK in 2009 is de volgende planning opgesteld.

<i>Mei</i>	<i>Beoordelen van de offertes.</i>
<i>Juni</i>	<i>Aanvang onderzoek door het geselecteerde onderzoeksbureau.</i>
<i>Oktober</i>	<i>Oplevering en bespreking van het concept-evaluatierapport.</i>
<i>November</i>	<i>Oplevering en bespreking van het evaluatierapport.</i>

6. Begeleiding

De begeleiding van het onderzoek vindt plaats via een klankbordgroep onder voorzitterschap van het ministerie van SZW. In deze klankbordgroep is vertegenwoordiging aanwezig vanuit de ministeries van SZW en OCW, de centrumgemeenten, de VNG, kunstenaarsorganisaties, Kunstenaars & CO en het te selecteren onderzoeksbureau (dat het secretariaat van de klankbordgroep voert).

7. Onderzoeksbudget

Uitgangspunt is dat de totale kosten (inclusief BTW) van het evaluatieonderzoek de Europese aanbestedingsgrens niet mogen overschrijden.

8. Eindproduct

De beschikbare onderzoeksgegevens dienen door het onderzoeksbureau te worden vertaald naar een evaluatierapport van de WWIK. Hierin dient een begrijpelijk en leesbaar antwoord te volgen op de onderzoeksvragen op basis van de bevindingen. Het evaluatierapport zal na goedkeuring door betrokken bewindspersonen van de ministeries van SZW en OCW aan de Staten-Generaal worden aangeboden met begeleidend beleidsstandpunt in deze.

Bijlage II. Elementen Wwik en Wik

Element	Hoe stond het in de WIK	Hoe staat het in de Wwik
Eigen verantwoordelijkheid kunstenaar	De Wik had als doel kunstenaars te ondersteunen bij de opbouw van een renderende beroepspraktijk als kunstenaar, dan wel hen in staat te stellen een tijdelijke terugval in inkomsten op te vangen. In het verlengde hiervan had de tevens ten doel om te voorkomen dat een beroepsmatig kunstenaar een beroep moet doen op de bijstand.	Idem. In de Wwik wordt de verantwoordelijkheid van de kunstenaar om op termijn zelfstandig in de kosten van het levensonderhoud te kunnen voorzien meer benadrukt.
Uitkeringshoogte	75% van bijstand	Idem.
Bijverdiensten	Kunstenaar mag zonder verrekening bijverdienen tot 125% van de bijstandsnorm. Als eigen inkomsten met de uitkering samen boden die grens komen, worden ze nadien in mindering gebracht op de uitkering.	Idem.
Gebruiksduur	Aan de regeling kan maximaal vier jaar worden deelgenomen. Dat hoeft niet in een aaneengesloten periode, maar wel binnen een termijn van tien jaar.	Idem.
Minimum-inkomenseis	Om voor de Wik in aanmerking te (blijven) komen moet de kunstenaar een bepaald minimumbedrag aan inkomsten uit kunst verwerven. De uitkering wordt gestopt als niet (meer) aan deze inkomenseis wordt voldaan.	De Wwik kent een progressieve minimuminkomenseis. De uitkering wordt gestopt als niet aan deze eis wordt voldaan. Alle inkomsten tellen mee, dus niet alleen inkomsten uit kunst. Na 12 maanden is die inkomenseis € 2.800, na de tweede uitkeringsperiode van 12 maanden € 4.400 en na de derde uitkeringsperiode van 12 maanden € 6.000.
Netto/bruto-uitkerings-systematiek	In de Wik wordt de uitkering verleend in de vorm van een renteloze lening. Na beëindiging van het kalenderjaar waarin de renteloze lening is verstrekt en zodra het eigen inkomen van de kunstenaar over dat kalenderjaar bekend is, wordt het definitieve recht op de Wik-uitkering en de hoogte hiervan vastgesteld. Afhankelijk van de hoogte van het eigen inkomen van de kunstenaar wordt de in het desbetreffende kalenderjaar verstrekte renteloze lening geheel of gedeeltelijk omgezet in een netto-uitkering om niet.	De uitkering wordt direct verleend in de vorm van een maandelijkse (voorlopige) bruto-uitkering.
Verrekening eigen inkomsten	Voor de vaststelling van de hoogte van de eigen inkomsten van een kunstenaar wordt uitgegaan van de inkomsten die een kunstenaar gedurende het gehele kalenderjaar heeft verworven, dus inclusief een eventuele periode waarin de kunstenaar geen Wik-uitkering heeft ontvangen.	Idem.
Beroepseis bij intrede	De regeling is uitsluitend bestemd voor personen die hier te lande als beroepskunstenaar actief zijn. K&CO adviseert gemeente hierover op basis van opleiding en andere informatie over activiteiten van aanvrager.	Idem.
Hertoetsing beroepsmatigheid	Gemeente stelt jaarlijks opnieuw vast of kunstenaar nog recht op uitkering heeft gezien het beroepsmatigheids criterium. K&CO adviseert hierover, onder meer op basis van de verworven inkomsten uit kunst.	Idem.
Forfaitaire onkostenvergoeding	De hoogte van het forfaitaire bedrag op basis van de WIK voor scheppende kunstenaars vastgesteld op maximaal € 4 538,- per kalenderjaar en voor niet scheppende kunstenaars op € 2 269,-.	In de Wwik wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen scheppende en niet scheppende kunstenaars. De forfaitaire beroepskostenaf trek wordt voor alle kunstenaars gelijk: € 3.480.
Voorschot bij aanvraag	Niet van toepassing.	In de Wwik kan het college van de centrumgemeente een voorschot verstrekken indien dit naar het oordeel van het college, gelet op alle omstandigheden, noodzakelijk is.
Boetebepalingen	In de Wwik zijn boetebepalingen opgenomen in het geval de kunstenaar niet aan bepaalde verplichtingen voldoet.	Geen boetebepalingen.
Flankerend beleid	Het flankerend beleid biedt kunstenaars in de Wwik extra ondersteuning bij het (weer) opbouwen van een renderende beroepspraktijk, en wordt in opdracht van de minister van OCW uitgevoerd door K&CO.	Idem.
Activering	Niet van toepassing.	Gemeente kan kunstenaar in de Wwik op zijn verzoek voorzieningen aanbieden om arbeidsinschakeling te bevorderen.

Bijlage III. Verantwoording telefonische kunstenaarsenquête

Doel van de enquête

De kunstenaarsenquête had ten doel om gegevens te verzamelen over de beroepspraktijk en inkomenssituatie van kunstenaars na beëindiging van de Wwik en over de werking en uitvoering van de Wwik vanuit het perspectief van kunstenaars die gebruik maken of maakten van de Wwik. Naar analogie van de kunstenaarsenquête voor de evaluatie van de Wik in oktober 2001, die gericht was op kunstenaars die in 1999 en/of 2000 gebruik maakten van de Wik, had de kunstenaarsenquête voor de evaluatie van de Wwik betrekking op kunstenaars die in 2007 en 2008 gedurende korte of langere tijd in de Wwik zaten. De enquête bevat vragen over de werking en uitvoering van de Wwik die gelden voor alle kunstenaars die er gebruik van maken of maakten en een aantal specifieke vragen over de inkomenssituatie van kunstenaars die uit de Wwik zijn. Resultaten van de kunstenaarsenquête die nu (augustus/ september 2009) is gehouden worden in het eindrapport van het evaluatieonderzoek vergeleken met de uitkomsten van de kunstenaarsenquêtes in 2005 (nulmeting voor de evaluatie van de Wwik) en in oktober 2001 (evaluatie Wik).

Populatie en respons

Doelpopulatie van de enquête waren kunstenaars die in (een deel van) 2007 en/of 2008 een Wwik-uitkering ontvingen. Aan de hand van de kenmerken begindatum en einddatum van de uitkering heeft het IVA uit het landelijke W(w)ik-bestand van het Inlichtingenbureau de Wwik-uitkeringen in 2007 en 2008 geselecteerd. Deze selectie van uitkeringen is geaggregeerd naar personenniveau: alle kunstenaars die in die twee jaren gebruik maakten van de Wwik komen dus één keer voor, ook degenen die de Wwik hebben onderbroken en weer hervat. Zo werd de doelpopulatie geselecteerd van 4.850 kunstenaars die in 2007 en/of 2008 gedurende kortere of langere tijd een Wwik-uitkering ontvingen.

Het Inlichtingenbureau kon geen telefoonnummer van de kunstenaar leveren omdat dit kenmerk niet in het landelijke W(w)ikbestand is opgenomen. IVA heeft daarom Kunstenaars&CO gevraagd om dit gegeven uit hun registratiesysteem te leveren. K&CO heeft een bestand geleverd met BSN-nummer en NAW(T)-gegevens van kunstenaars, waarvoor in de periode 1 januari 2005 tm 31 maart 2009 een positief advies is afgegeven. Van de 4.850 kunstenaars uit het bestand van het Inlichtingenbureau konden er 4.502 worden gematched met het bestand van K&CO op basis van het BSN-nummer van de kunstenaar. Van 4.242 van deze 4.502 kunstenaars was een telefoonnummer beschikbaar.

De enquête is in de eerste helft van september uitgevoerd. Het IVA heeft NAW(T) gegevens van ruim 2.750 kunstenaars geleverd aan de afdeling Data van het ITS in Nijmegen die de telefonische enquête uitvoerde. Dat aantal werd voldoende geacht om een respons van 600 te halen. Om medewerking aan de telefonische enquête te bevorderen, ontvingen alle kunstenaars die mogelijk door het ITS werden gebeld begin augustus een brief waarin ze werden geïnformeerd over de evaluatie van de W(w)ik en de telefonische enquête waar ze eind augustus / begin september voor gebeld konden worden. Na een veldwerkperiode van ruim drie weken (17 augustus t/m 9 september) heeft ITS een bestand geleverd met de resultaten van de telefonische enquête van 592 kunstenaars. De gemiddelde duur van de gesprekken bedroeg 32 minuten.

Tabel IIIa toont de samenstelling van de respons en van de doelpopulatie naar Wwik-uitkeringssituatie 2009, leeftijd, geslacht, vakgebied en centrumgemeente van aanvraag van de kunstenaar. Er is een lichte oververtegenwoordiging van de jongere kunstenaars. De respons is iets lager bij kunstenaars in het vakgebied muziek, en wat hoger bij vormgevers/ bouwkunstenaars. Kunstenaars uit de centrumgemeenten Den Haag en Rotterdam zijn ondervertegenwoordigd doordat die centrumgemeenten waren ondervertegenwoordigd in het

bestand van 2.750 namen dat aan het ITS werd geleverd, zoals achteraf bleek, en omdat de respons onder kunstenaars uit deze gemeenten achterbleef.

Om te beoordelen of de ondervertegenwoordiging van kunstenaars in de centrumgemeenten Rotterdam en Den Haag en de lichte oververtegenwoordiging van jongere kunstenaars de resultaten van de enquête beïnvloedt is bekeken of weging op deze kenmerken effect heeft op andere kenmerken van kunstenaars en op de antwoorden op een aantal vragen uit de vragenlijst. Die correctie had echter geen effect op andere persoonskenmerken en op andere resultaten van de enquête. Om die reden hebben we besloten om voor dit tussenrapport ongewogen resultaten te gebruiken.

Tabel IIIa. *Samenstelling doelpopulatie en respons naar Wwik-uitkeringssituatie, leeftijd, geslacht, vakgebied en centrumgemeente van aanvraag van de kunstenaar*

Kenmerken	Populatie 2007/2008		Respondenten enquête	
	N	%	N	%
Wwik uitkeringssituatie 2009				
Wel een W(w)ik uitkering	2.392	49,3	277	46,8
Geen W(w)ik uitkering	2.458	50,7	315	53,2
Totaal	4.850	100,0	592	100,0
Leeftijd	N	%	N	%
Twintigers	1.933	39,9	289	48,8
Dertigers	1.816	37,4	182	30,7
Veertigers	647	13,3	60	10,1
Vijftig+	454	9,4	61	10,3
Totaal	4.850	100,0	592	100,0
Gemiddelde leeftijd	34,7		33,9	9
Geslacht	N	%	N	%
Man	2.220	49,4	295	49,8
Vrouw	2.275	50,6	297	50,2
Totaal	* 4.495	100,0	592	100,0
Vakgebied	N	%	N	%
Beeldende kunst	1.797	39,9	248	41,9
Vormgeving, bouwkunst	1.150	25,5	198	33,4
Muziek	884	19,6	79	13,3
Theater, dans	432	9,6	41	6,9
Overig	239	5,3	26	4,4
Totaal	* 4.502	100,0	592	100,0
Centrumgemeente	N	%	N	%
Amsterdam	1.047	21,6	115	19,4
Rotterdam	537	11,1	27	4,6
Den Haag	674	13,9	18	3,0
Utrecht	508	10,5	60	10,1
Overige	2.084	43,0	372	62,8
Totaal	4.850	100,0	592	100,0

* De kenmerken vakgebied en geslacht zijn niet voor de gehele doelpopulatie bekend, omdat ze zijn aangeleverd door Kunstenaars&CO en niet door het Inlichtingenbureau en beide bestanden niet volledig waren te koppelen.

Bijlage IV. Verantwoording enquête gemeenten en interviews

In augustus en september is een schriftelijke enquête uitgezet onder de Wwik-consulenten van de twintig centrumgemeenten. Het doel van de enquête was informatie over de werking van de Wwik vanuit het perspectief van gemeenten te verzamelen. De enquête had betrekking op allerlei elementen en aspecten van de Wwik die van belang zijn voor de effectiviteit, werking en uitvoering van de wet.

De enquête was gericht aan de eindverantwoordelijke voor de uitvoering van de Wwik bij de gemeente. Deze kon de enquête laten invullen door de ambtenaar die direct voor de Wwik verantwoordelijk is. Van de twintig centrumgemeenten die waren uitgenodigd om de enquête in te vullen hebben 19 de vragenlijst geretourneerd. Ondanks herhaalde verzoeken is van één gemeente geen enquête terugontvangen.

Tevens zijn interviews gehouden met medewerkers van vijf centrumgemeenten: Amsterdam, Arnhem, Eindhoven, Groningen en Utrecht. Gesprekspartner waren uitvoerders van de Wwik en verantwoordelijke afdelingshoofden of teamleiders. In de gesprekken zijn voorlopige resultaten van de analyse van CBS-data met betrekking tot de bijstandsinstream na de Wwik van de enquête onder gemeenten verhelderd. Ten tweede hebben de gesprekspartners andere punten naar voren kunnen brengen die naar hun mening onvoldoende aandacht kregen in de enquête. Ten derde zijn bevindingen van de analyse van het gebruik en de kosten van de Wwik voorgelegd om te bekijken in hoeverre het landelijke beeld overeenkomt met het beeld in de gemeente.

Naast de centrumgemeenten zijn tevens vraaggesprekken gevoerd met de directie van Kunstenaars&CO en de leidinggevende medewerker van deze instelling voor de beroepsmatigheidsonderzoeken. In tabel IVa is een overzicht opgenomen van de geïnterviewden van de centrumgemeenten en Kunstenaars&CO.

Tabel IVa. Overzicht geïnterviewden

Centrumgemeente	Geïnterviewden
1 Eindhoven	Dhr. R. Eijmsma, casemanager/uitvoerder Wwik Dhr. Van Kempen, afdelingshoofd team zelfstandigen
2 Utrecht	Dhr. J. Terlien, coördinator team zelfstandigen Wwik
3 Amsterdam	Mevr. L. Baten, casemanager Wwik Dhr. H. Defauwes, casemanager Wwik
4 Groningen	Dhr. P. van Dijk, consultant Wwik Dhr. K. van Dijk, teamleider
5 Arnhem	Dhr. R. Friederichs, casemanager Wwik Mevr. I. Wouters, teamleider zelfstandigen
Kunstenaars&CO	Dhr. J. Houben, directeur Dhr. B. Kamerbeek, adjunct-directeur Mevr. B. Westland, verantwoordelijk medewerker m.b.t. de beroepsmatigheidstoetsen